

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

**PREVENTIVNÍ PROGRAM O BEZPEČÍ NA
INTERNETU PRO NÍZKOPRAHOVÉ ZAŘÍZENÍ
PRO DĚTI A MLÁDEŽ**

Bakalářská práce

Studijní program

Sociální práce

Autor: Kateřina Petruchová
Vedoucí práce: Mgr. Helena Pospíšilová, Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Olomouci 29. 4. 2023

Kateřina Petruchová

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat své vedoucí práce, Mgr. Heleně Pospíšilové, Ph.D, za odborné vedení a cenné rady a připomínky. Dále bych chtěla poděkovat NZDM Klubu Zóna Olomouc za veškeré poskytnuté informace a ochotu ke spolupráci.

Velký dík patří také mé rodině, přátelům a blízkým, kteří mě podporovali po dobu celého mého studia.

Obsah

Úvod.....	11
1 Online prostředí a jeho rizika.....	12
1.1 Nejčastěji používané sociální sítě.....	12
1.2 Rizika v online prostředí.....	13
1.2.1 Rizika na internetu obecně.....	13
1.2.2 Rizika na sociálních sítích.....	14
1.3 Zásady bezpečnosti na internetu.....	17
1.3.1 Obecné zásady bezpečnosti na internetu.....	17
1.3.2 Zásady bezpečnosti na sociálních sítích.....	18
1.4 Děti a mládež jako uživatelé internetu.....	20
2 Nizkoprahová zařízení pro děti a mládež.....	22
2.1 Riziková mládež a rizikové chování.....	22
2.2 NZDM z hlediska legislativy.....	23
2.3 NZDM z hlediska etiky.....	23
3 Propojení tématu s teoriemi a metodami sociální práce.....	25
3.1 Poradenské paradigma.....	25
3.2 Sociální práce se skupinou.....	25
3.2.1 Typologie skupin.....	25
3.2.2 Plánování skupiny.....	26
3.2.3 Vývoj skupiny.....	27
3.3 Sociální selhání a jeho prevence.....	29
3.4 Vývojová psychologie.....	29
3.4.1 Věk 6-12 let.....	30
3.4.2 Věk 12-19 let.....	31
3.4.3 Věk 20-35 let.....	31
4 Propojení tématu se sociální politikou.....	32
4.1 Principy sociální politiky.....	32
4.2 Funkce sociální politiky.....	33
4.3 Vzdělávací politika.....	34
4.3.1 Strategie vzdělávací politiky ČR 2030+.....	35
5 Analýza potřebnosti projektu.....	37
5.1 Příčiny problému a jeho důsledky/dopady na cílovou skupinu a společnost obecně.....	37
5.2 Příklady řešení dané problematiky v projektech či činnostech.....	37
5.2.1 Příklady řešení problematiky v ČR.....	37
5.2.2 Příklady řešení problematiky v zahraničí.....	39
5.2.3 Aktivita zaměřená na bezpečí na internetu v NZDM Klub Zóna Olomouc 40	

5.3	Základní informace o velikosti a případných specifikách cílové skupiny vzhledem k řešenému problému	44
5.4	Popis metod získání předložených dat a vyhodnocení výchozího stavu	44
5.5	Specifikace stakeholderů v různých rolích	45
6	Charakteristika projektu	47
6.1	Cíl projektu	47
6.1.1	Cílová skupina projektu	47
6.1.2	SWOT analýza potřeb cílové skupiny	48
6.2	NZDM Klub Zóna Olomouc	49
6.3	Analýza rizik	50
7	Technická stránka realizace projektu	52
7.1	Personální zajištění	52
7.2	Materiálně-technické zajištění	53
7.3	Klíčové aktivity	53
7.3.1	Popis klíčových aktivit	53
7.3.2	Návrh harmonogramu pro březen a duben 2024	55
7.4	Návrh finančního zajištění projektu	56
8	Logframe projektu	57
9	Projektová část	62
9.1	Besedy	62
9.1.1	Rizika na internetu – uvedení tématu měsíce	62
9.1.2	Sociální sítě	62
9.1.3	Sociální sítě a soukromí	63
9.2	Aktivity a hry	63
9.2.1	Online masky	63
9.2.2	Klávesnice	64
9.2.3	Seznamování na internetu – hraní scének	64
9.2.4	Film V síti	64
9.2.5	Fake news detektivové	65
9.2.6	Sbírání podpisů	65
9.2.7	Just dance	66
9.2.8	Vytvoř si bezpečné heslo	66
9.2.9	Skrytý virus	66
9.2.10	Elektrický obvod	67
9.2.11	Závěrečný kvíz	67
9.3	Evaluační aktivity	67
9.3.1	„Kouzelné“ klobouky/nádoby	67
9.3.2	Řekni to korálky	68
9.3.3	Řekni to obrázkem	68

9.3.4 Trasa švihadla	69
9.3.5 Závěrečná evaluace	69
Závěr	71
Bibliografie	73
Seznam příloh	79
Příloha 1: PRISMA Flow diagram.....	81
Příloha 2: Tabulka k aktivitě Sběrání podpisů	82

Úvod

U dětí a mládeže se internet, zejména sociální sítě, těší velké popularitě. Přestože v sobě online prostředí přináší širokou škálu příležitostí, má také svou odvrácenou stranu-rizika. Proto je důležité dbát na prevenci a šíření povědomí o těchto rizicích, v případě cílové skupiny dětí a mládeže ideálně hravou a zábavnou formou.

Cílem této bakalářské práce je vytvoření projektu preventivního programu zaměřeného na bezpečnost dětí a mládeže na internetu, který bude uplatnitelný v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež. Původním záměrem bylo program vytvořit na dobu jednoho roku. Program je ale určen pro konkrétní organizaci, NZDM Klub Zóna Olomouc, která preventivní programy realizuje v rámci tematických modelů trvajících po dobu jednoho kalendářního měsíce. Proto bylo od původního záměru upuštěno a program je vytvořen tak, aby s tematickými modely NZDM korespondoval.

Tato bakalářská práce se dělí do devíti kapitol. Kapitoly 1–4 se zabývají teoretickými východisky, které souvisí s projektovou částí. Nachází se zde obecné zmapování problematiky rizik a bezpečí na internetu, definice nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, které je dále ukotveno také z hlediska legislativy České republiky a také z hlediska etického, zejména etických kodexů platných pro sociální pracovníky.

Kapitola 5 je analýzou potřebnosti projektu. Část této kapitoly je zaměřena na NZDM Klub Zóna Olomouc, což je nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, kde by případně bylo možné projekt realizovat.

Kapitola 6 charakterizuje samotný projekt. Je do ní zahrnut cíl projektu, jeho cílová skupina a SWOT analýza cílové skupiny, popis organizace NZDM Klub Zóna Olomouc a také analýza rizik, která by mohla realizaci projektu ohrozit.

Sedmá kapitola se zabývá technickou stránkou potenciální realizace projektu, nachází se zde jeho personální a materiálně-technické zajištění, popis klíčových aktivit projektu a také návrh jeho harmonogramu a finančního zajištění. Kapitola 8 obsahuje logframe projektu.

Poslední kapitola je projektovou částí, kde se nachází popis jednotlivých aktivit, které by měly být v rámci projektu realizovány. Jsou rozděleny do tří skupin, besedy, aktivity a hry a evaluační aktivity.

1 Online prostředí a jeho rizika

1.1 Nejčastěji používané sociální sítě

Kožíšek (2016) definuje sociální síť jako službu figurující v online prostředí, která uživatelům poskytuje prostor pro sdílení obsahu různých druhů. Za základní složku každé sociální sítě považuje komunitu jejích uživatel.

Pro lepší orientaci si definujeme jednotlivé sociální sítě z žebříčku uvedeného ve výzkumu zaměřeném na děti a kult krásy. Kopecký (2022) v České republice jako nejpoužívanější sociální sítě mezi dětmi a mládeží YouTube, Instagram, TikTok a Snapchat. (Kopecký et. al. 2022)

Bozzolová (2022) uvádí, že k výraznému nárůstu uživatelů internetu napomohlo zejména období pandemie Covid-19 v roce 2020. Upozorňuje také na nárůst popularity sociálních sítí a výzvy, které přináší. Zejména zmiňuje problematiku soukromí a ochranu osobních údajů. (Bozzola, 2022)

YouTube

Platforma YouTube vznikla roku 2005 s cílem stát se sítí pro sdílení videoobsahu. Na podzim následujícího roku bylo YouTube odkoupeno Googlem a v důsledku toho došlo také ke vzájemnému propojení jejich uživatelských účtů. YouTube slouží ke sledování a publikování videí, která je následně ohodnotit, reagovat na ně v komentářové sekci jednotlivých videí, nebo je dále sdílet. Web Sítě v hrsti uvádí, že momentálně má YouTube něco přes 2 miliardy aktivních uživatelů. (Rosulek, c2022c)

Instagram

Jedná se o sociální síť fungující od roku 2010. Instagram v roce 2012 změnil majitele. Svým uživatelům nabízí různé možnosti, od sdílení fotek a videí po komunikaci s jinými uživateli prostřednictvím komentářových sekcí jednotlivých příspěvků či v soukromém chatu. Najdeme zde také různé filtry pro úpravu fotografií. (Rosulek, c2022a)

TikTok

TikTok v minulosti figuroval na internetu pod názvem Musical.ly a vlastní ho firma ByteDance. Síť v hrsti uvádí, že za rok 2019 zaujal 2. místo v žebříčku nejčastěji stahovanou aplikací a zároveň se snaží konkurovat Facebooku a Instagramu. Jeho obsah se zaměřuje hlavně na to, aby uživatelé poskytl zábavu ve formě krátkých videí. Nejvíce se na TikToku vyskytují lidé z věkového rozmezí mezi 13 a 24 lety. Alarmující je ale fakt, že TikTok za dobu svého působení čelil také pokutám. V prvním případě se jednalo

o pokutu od Federální obchodní komise v Americe, kdy TikTok, tehdy ještě pod starým jménem Musical.ly, umožnil nezletilým přístup k nevhodnému obsahu. Také čelil několika kauzám o únicích citlivých dat svých uživatelů. (Rosulek, c2022b)

Snapchat

Zrod této aplikace je datován do roku 2011. Aplikace původně nesla název PeKaboo a jednalo se o výtvar studentů z univerzity ve Stanfordu. Hlavním a typickým rysem Snapchatu je funkce zasílání fotek a videoobsahu, které po uplynutí stanovené doby několika sekund (záleží na tom, jak dlouhou dobu odesílatel nastaví) zmizí a není možné se k nim vrátit. Samozřejmě také nechybí rozsáhlá škála speciálních efektů, filtrů, obrázků a možností textu, které slouží k ozvláštňení nebo vylepšení pořízených fotografií. (Kubala, c2008-2022)

Právě díky funkci zmizení zasláného obsahu může být tato aplikace živnou půdou pro kyberšikanu a sexting. Kyberšikanu probíhající na Snapchatu může být obtížnější vzhledem k tomu, že důkazy mizí. Pokud jde o sexting, jedinou „ochranou“ od vývojářů před únikem choulostivého obsahu odesílatele je fakt, že aplikace upozorní, že příjemce si pořídil snímek obrazovky zasláného obsahu.

Dalším velmi podstatným rizikem je silná návykovost, kterou sama aplikace podporuje tím, že uživatelům uděluje ocenění za to, že jsou aktivní prostřednictvím zasílání zpráv a fotografií ostatním uživatelům. (Kubala, c2008-2022)

1.2 Rizika v online prostředí

1.2.1 Rizika na internetu obecně

Kohout (2016) ve své příručce uvádí výčet rizik, která se v online prostředí vyskytují. Uvádí například spam, což jsou nevyžádané e-maily a zprávy zpravidla obsahující reklamu. Riziko spočívá v tom, že mohou obsahovat také viry.

Dalším rizikem je hoax, což je zpráva obsahující lživé informace s cílem manipulovat s uživatelem, vyvolat strach či jiné emoce, šířit falešné rady nebo poškodit něčí dobrou pověst. Jako příklad Kohout (2016) uvádí řetězové zprávy na sociálních sítích.

Kohout (2016) uvádí také phishing, jež po rozkliknutí odkazu uživatele přesměruje na podvodnou stránku a v případě, že na ni uživatel zadá jakékoliv údaje, poskytne je tím útočníkovi. Kohout (2016) upozorňuje, že právě dokonalá podobnost stránek může zmást i zkušenějšího uživatele.

Dalším velkým rizikem dle Kohouta (2016) je malware. Jedná se o program určený k napadení zařízení zevnitř. Do skupiny malware řadí Kohout (2016) spyware (účelem je

získat informace o uživateli a odesílat o uživateli zařízení), adware (cílem je zobrazovat uživateli reklamy), rootkit (jeho účelem je skrýt činnost malware, aby ho systém neobjevil) a dialer (využíval telefonní linky spojené s internetem pro jejich přeměrování na linky s vyššími sazbami).

Dále Kohout (2016) uvádí počítačový vir, který se nedokáže samovolně množit a do přílohy e-mailu musí být vložen. Toto riziko je dle Kohouta (2016) podobně jako dialer na ústupu, protože ho dokáže odhalit většina antivirů.

Dalším typem viru je počítačový červ. Šíří se samovolně, často využívá chyb v systému. Oproti tomu trojský kůň se do zařízení dostane s pomocí samotného uživatele. Bývá obsažen ve zdánlivě neškodně vypadající aplikaci nebo programu a uživatel jej do počítače stáhne nevědomky. (Kohout, 2016)

Jako poslední uvádí Kohout (2016) ransomware. V případě, že se dostane do zařízení, dokáže znepřístupnit uživateli konkrétní soubory. Následně může být uživatel vydírán. Nejlepším způsobem, jak se tomuto typu malware bránit je neotevírat přílohu elektronické pošty z cizích adres. (Kohout, 2016)

1.2.2 Rizika na sociálních sítích

Jak uvádí Šutová a Knollová (2018), sociální sítě se neustále snaží apelovat na pozornost uživatele a udržovat ji prostřednictvím vyvolávání situací, kdy jsme „odměnění“ vyplavením dopaminu (hormon navozující pocit štěstí). Pravidelné opakování může vést až k závislosti na konkrétní sociální síti.

Tím, že je člověk většinu dne online může postupem času způsobovat obtíže při snaze koncentrovat se na jednu věc nebo činnost nebo i při dělení pozornosti mezi více věcí, multitaskingu, kdy zvládáme více úkonů najednou. Šutová a Knollová (2018), také upozorňují na FOMO (z anglického fear of missing out). Jedná se o fobii, kdy nás děsí pocit, že jsme něco promeškali, neviděli nebo nezažili. Pokud osoba trpí FOMO, je pro ni obtížné být offline a může vést až k rozvoji úzkostných stavů, případně také k neustálé potřebě kontrolovat telefon. (Šutová, c2018)

Jako další velké riziko uvádí také snahu o to, působit na sociálních sítích dokonale, což může u sledujících z řad dětí a mládeže vyvolávat pocity vlastní nedostatečnosti, což může mít souvislost také s emoční labilitou, pocity opuštěnosti a také může vyvolávat sklony k depresím. (Šutová, c2018)

Kohout (c2018) naopak považuje za počátek veškerých komplikací fakt, že uživatelé často nevěnují pozornost smluvním podmínkám, které je třeba odsouhlasit při zakládání účtu na konkrétní sociální síti. Následně může docházet k situacím, kdy jsou data uživatele použita bez jeho vědomí. Tím, že jsou tyto praktiky uvedeny ve smluvních podmínkách, se kterými uživatel udělil souhlas, nedá se proti nim zpětně bránit. (Kohout, c2018)

Jako další riziko uvádí, že internet není tak anonymní prostředí, jak se na první pohled zdá. Upozorňuje, že uživatelé internetu za sebou zanechávají takzvanou digitální stopu, díky které je možné vypátrat například původce příspěvků na sociálních sítích. Kohout (c2018) uvádí, že v ohledu trestněprávním už byly soudem uděleny tresty za sdílení nebo zveřejňování nevhodných příspěvků nebo fotografií. Kohout (c2018) se v závěrečném odstavci článku věnuje také dezinformacím. Tvrdí, že v případě, že nějakou informaci přijímáme prostřednictvím sociální sítě, je vyšší pravděpodobnost, že jí uvěříme bez toho, abychom si zkontrolovali jejich pravdivost. Zdůrazňuje, že nekontrolování informací získaných prostřednictvím sociálních sítí a jejich šíření dál není pouze doménou dětí a mladistvých, ale že tento jev se ve velké míře objevuje také u dospělých uživatelů bez ohledu na dosažené vzdělání. (Kohout, c2018)

Eckertová (2013) k dezinformacím dodává, že původce informace se může snažit o to, podat ji zábavnou a zajímavou formou a tím může dojít k jejímu chybnému uvedení, přestože se nemuselo jednat o záměr.

V závěru Kohout (c2018) zmiňuje problematiku sociálních sítí a reality. Jedná se o fenomén, kdy uživatelé na sociálních sítích sdílí pouze to pozitivní, co se v jejich životech děje. Tím pádem dochází k odklonu od reality, která nikdy nebývá neustále růžová a dokonalá. Uživatel, který kolem sebe vidí „šťastné a perfektní“ profily pak sám může pociťovat smutek, když této ve skutečnosti neexistující dokonalosti nedosahuje. (Kohout, c2018)

Kohout (c2018) ve svém článku pro Internetem Bezpečně popisuje možnost závislosti na internetu, případně na některé z aktivit, které v prostředí internetu mohou probíhat. Popisuje čtyři základní typy závislosti: na technologiích, na sociálních sítích, na virtuálních vztazích a sexualitě, na počítačových hrách. U závislosti na technologiích, konkrétně na mobilním telefonu, uvádí, že jí trpí kolem 53 % všech vlastníků mobilního telefonu. Závislost na sociálních sítích, kde mluví o neustálé potřebě kontrolovat a sledovat, co se v online prostoru děje a být stále v obraze. (Kohout, c2018)

Dále Kohout (c2018) mluví o problematice měření své sebehodnoty na základě hodnocení od ostatních uživatelů. U závislosti na virtuálních vztazích a sexualitě upozorňuje na problematiku sextingu. Jedná se o sdílení intimního obsahu s dalším uživatelem. Kohout (c2018) uvádí, že se ve své praxi velmi často setkává s případy sextingu u dětí a mládeže do 18 let věku. Upozorňuje, že v případě obsahu se sexuálním podtextem je jeho držení zákonem postihnutelné jako dětská pornografie, přestože osoba na fotografii/videu dosáhla věku patnácti let. (Kohout, c2018)

Kohout (c2018) také uvádí závislost na počítačových hrách. Tvrdí, že v případě této závislosti se jedná o závislost časově omezenou, kdy má uživatel potřebu hru dokončit. Uvádí, že závislost na počítačových hrách je třeba posuzovat podle toho, zda má uživatel kromě počítačových her i další zájmy trávení volného času. Upozorňuje, že závislost na počítačových hrách je třeba posuzovat komplexněji, protože je náročnější stanovit její

diagnózu. Zdůrazňuje, že počítačové hry mohou být prostředkem ke zdokonalování se, například anglického jazyka. (Kohout, c2018)

Článek je uzavřen tvrzením, že cílem virtuálních závislostí je zprostředkování zábavy, seberealizace a vyplnění volného času, proto je důležité dětem a mládeži nabídnout jiné a vhodnější možnosti, jak ho trávit. (Kohout, c2018)

Dalším pojmem, který je důležité zmínit, je kyberšikana. Za hlavní problém považuje Internetem Bezpečně (c2018) zdánlivou anonymitu internetového prostředí, kdy agresor napadá oběť prostřednictvím falešných profilů a skrývá se za různé přezdívky. (Kyberšikana, c2018)

Je obtížné definovat agresora a případně předvídat kdy a kde kyberšikana proběhne, protože jediným rysem je schopnost užívání internetu a jeho možností. Důležitým aktérem kyberšikany je také její publikum, které může v online prostředí být větší, než bývá u běžné formy šikany. (Kyberšikana, c2018)

Publikum může výrazně zvýšit následky, které se u oběti kyberšikany objeví tím, že zraňující obsah dále šíří, podporuje a komentuje. Kyberšikana může mít delší trvání než běžná šikana, protože může být velmi obtížné dojít k odstranění zraňujícího příspěvku, protože nikdy nemůžeme s jistotou říct, zda se příspěvek neobjeví znovu, jen jinde, jiným způsobem a případně také ze strany jiného agresora a celá situace se může opakovat. (Kyberšikana, c2018)

Internetem bezpečně (c2018) také varuje, že může být velmi obtížné poznat, že si dítě nebo mladistvý kyberšikanou prochází. Z důvodu psychického rázu kyberšikany se oběti často stahují a o problému si netroufají mluvit. Je důležité si uvědomit, že následky plynoucí z kyberšikany pro oběť bývají větší než v případě běžné šikany. Oběť si vlastně ani nemusí být vědoma identity agresora a důvodu, proč je napadána. V případě kyberšikany prostřednictvím veřejných příspěvků, může být kyberšikana o to více ponižující, z důvodu širšího rozsahu přihlížejících. (Kyberšikana, c2018)

Internetem Bezpečně (c2018) v případě forem kyberšikany jako nejčastější uvádí pomluvy, urážky, výhrůžky, obsah s cílem oběť zastrašovat nebo zesměšňovat, videa, audionahrávky a fotografie pořízených a zveřejněných za účelem oběť ranit, případně zveřejňování tohoto druhu obsahu, kde je oběti ubližováno, krádež identity oběti, zveřejnění důvěrných informací, vydírání, kyberstalking (jedná se o formu kyberšikany, kdy agresor oběť v online prostředí pronásleduje a obtěžuje) a další. (Kyberšikana, c2018)

Kyberšikanou se ve svém článku zabývají také Ademiluyi a kol. (2022). Navrhují různé způsoby podpory pro oběti kyberšikany. V případě dětí a mladistvých kladou důraz na pomoc a podporu od jejich blízkého okolí a od lidí, se kterými mají navázaný vztah. Nejzásadnější je dle nich však prevence. (Ademiluyi,2022)

Posledním pojmem je kybergrooming. E-Bezpečí (c2008-2022) ho definuje jako online chování za účelem navázání důvěry s obětí. Jedná se o manipulaci za využití různých technik, kdy manipulátorem je dospělá osoba a obětí je dítě. Cílem

kybergroomingu je vylákat oběť na osobní schůzku, která může eskalovat v sexuální zneužití oběti, násilí nebo k tvorbě pornografie. (E-Bezpečí, c2008-2022)

1.3 Zásady bezpečnosti na internetu

Changová (2010) tvrdí, že nejlepším způsobem, jak chránit děti a mládež před riziky online prostředí je vzdělávání a tím pádem i prevence. Považuje za důležité, aby se rodiče a vyučující v problematice bezpečí a rizik na internetu orientovali, protože právě vzdělávání má dle Changové (2010) kořeny v přirozeném prostředí cílové skupiny. Pokud by prevence a informování začínaly zde, mohla by dle autorky být efektivnější.

Changová (2010) sice nezmiňuje pomáhající profesionály a sociální pracovníky, nicméně nízkoprahová zařízení pro děti a mládež taktéž mohou být pro cílovou skupinu přirozeným prostředím, protože zde tráví svůj volný čas a pro sociální práci je zde zásadní navazování vztahů s klienty. Proto by informace a prevence měly přicházet také ze strany sociálních pracovníků působících na cílovou skupinu dětí a mládeže. Proto je potřeba, aby se sociální pracovníci orientovali i v problematice bezpečí a rizik na internetu a znali zásady jeho bezpečného užívání.

1.3.1 Obecné zásady bezpečnosti na internetu

Kopecký (c2008-2022) za projekt E-bezpečí uvádí ve zkratce devět zásad pro bezpečné užívání internetu. Jako první klade důraz na to, mít ve svém zařízení instalovaný antivirový program. Jako druhý důležitý bod uvádí, že je velmi zásadní věnovat pozornost pravidelným aktualizacím operačního systému svých zařízení a případně také nějakým způsobem zálohovat data, která ve svých zařízení máme uložena. Upozorňuje také na to, že je důležité používat legální verze software, který v zařízení máme. (Kopecký, c2008-2022)

Následující bod se týká citlivých údajů ve spojitosti s komunikací prostřednictvím internetu. Uvádí, že uživatel nemá v žádném případě poskytovat své citlivé údaje nebo jiný intimní obsah neznámým lidem. Uživatel také nemá otevírat přílohy e-mailů zaslaných z cizích e-mailových adres. (Kopecký, c2008-2022)

V souvislosti s elektronickou poštou dále varuje před podvodnými e-maily. Doporučuje ověřování informací. V případě, že dojde k online podvodu, radí bezprostředně vzniklou situaci nahlásit policii. Na závěr dodává, že kromě policie je zde také možnost kontaktovat další organizace a jako příklad uvádí svou internetovou poradnu. (Kopecký, c2008-2022)

Projekt Jak na internet taktéž v bodech vymezuje základní zásady bezpečnosti v online prostředí. (CZ.NIC, c2022) S Kopeckým (c2008-2022) se shoduje v důležitosti

antivirového programu a pravidelného provádění aktualizací, v neposkytování osobních informací, a to nejen prostřednictvím soukromých zpráv.

Jak na internet upozornění rozšiřuje o varování, aby uživatel tyto údaje nikam nezadával ani prostřednictvím Wi-Fi určené pro veřejnost. Shodují se také ve věci e-mailů, konkrétně v otevírání odkazů z nich. Jak na internet přidává i body, které Kopecký (c2008-2022) neuvedl.

Konkrétně doporučuje nastavit si v e-mailu filtr spamových zpráv a zabezpečení domácí Wi-Fi adekvátním heslem. Při vstupu na stránky, zejména internetového bankovníctví, doporučuje uživateli kontrolu adresového řádku a certifikaci stránky (doména https, případně zelený zámek před polem pro zadání adresy). V případě stahování doporučuje soubory vždy nechat zkontrolovat antivirovým programem, protože v nich mohou být ukryty viry. (CZ.NIC, c2022)

1.3.2 Zásady bezpečnosti na sociálních sítích

Vohanková (1988-2023) na blogu společnosti Avast uvádí 10 zásad, jak bezpečně užívat sociální sítě. Prvním bodem je nastavení dostatečně silného hesla pro uživatelský profil. Odkazuje na článek na tomtéž blogu od Charlotte Empey (1988-2023), ve kterém radí, jak si nastavit silné heslo. Pro tvorbu silného hesla Empey (1988-2023) doporučuje heslo, které je ideálně dlouhé 15 a více znaků v kombinaci malých a velkých písmen, čísel a symbolů. Naopak varuje před výměnou písmen za čísla, která jsou jim podobná (například namísto E použít písmeno 3). Důvodem k tomuto varování je, že mezi hackery je tento typ hesel známý a systémům nedělá problém je prolomit. Také varuje před používáním řad kláves, které jsou řazeny za sebou, protože se jedná o první varianty, které při napadení účtu útočník testuje. Jako poslední důležitý bod uvádí, že pokud se jedná o heslo tvořené slovy, je důležité využít co nejvíce slov, protože jsou druhy útoků, které ke zjištění hesla využívají obsah slovníku. (Empey, 1988 - 2023)

Empey (1988-2023) také doporučuje nastavit si na své účty dvoufázové ověření, v čemž se shoduje s Vohankovou (1988-2023). Vohanková (1988-2023) dále upozorňuje, aby uživatelé neuváděli své telefonní číslo a e-mailovou adresu.

Ve čtvrtém bodě píše o důležitosti kritického myšlení a ověřování informací, které na sociálních sítích uživatel vidí, protože ne všechny informace musí být pravdivé. Tím přechází k dalšímu bodu, kde varuje před příliš výhodnými nabídkami. (Vohanková, 1988 - 2023)

Je také důležité si ověřovat validitu stránek, na které je uživatel přesměrován. Tuto skutečnost může jednoduše ověřit tím, že před adresou se nachází značka https a symbol zámku, čemž se Vohanková (1988-2023) shoduje s projektem Jako bezpečnější variantu uvádí neklikat na odkazy a zadávat adresu stránek vlastnoručně.

Bod číslo 6 říká, že pokud uživatel s někým v online prostředí nechce komunikovat, nemusí. Uživatel není povinen odpovídat zejména na nevhodné komentáře či zprávy nebo poskytovat citlivé údaje. Vohanková (1988-2023) dále radí, aby uživatel nezveřejňoval, že se nachází nebo bude nacházet mimo domov.

V 8. bodě Vohanková (1988-2023) upozorňuje uživatele, aby si dobře nastavili soukromí na sociálních sítích. V bodě číslo 9 apeluje na uživatele, aby nevhodný obsah, zprávy nebo profily nahlašovali a zamezili tak jeho výskytu. V závěru radí, aby se uživatel po každém připojení z jiného, než svého zařízení vždy ze svých profilů odhlásil. (Vohanková, 1988 - 2023)

Projekt Internetem Bezpečně ve svém článku uvádí dvanáct základních bodů pro bezpečné užívání sociálních sítí. V prvním bodě radí, aby si uživatel prostudoval smluvní podmínky, konkrétně část zaměřenou na práci s osobními informacemi uživatele. Také tvrdí, že pro snížení rizik je lepší při registraci uvést co nejméně osobních informací.

Ve třetím bodě klade důraz na dovednost nastavení různých práv na svém profilu pro různé skupiny uživatel, což vlastně souvisí s nastavením soukromí, na jehož důležitost upozorňuje také Vohanková (1988-2023). Jiná práva by měly mít nejbližší osoby uživatele a jiná například jeho kolegové. (Sociální sítě, c2018)

Ve čtvrtém bodě apeluje na uživatele, aby se vyhnuli zasílání svého intimního obsahu. Jako důvod uvádí jeho snadnou zneužitelnost. V pátém bodě doporučuje vyhnout se zveřejňování příspěvků, které by se později mohly obrátit proti uživateli. V šestém bodě, podobně, jako Vohanková (1988-2023), uvádí, že není bezpečné sdílet informaci, že se uživatel nachází jinde než doma a doporučuje tuto skutečnost zveřejnit až poté, co se vrátí. (Sociální sítě, c2018)

Poté doporučuje, aby si na svém profilu uživatel nastavil kontrolu nad tím, u jakých příspěvků je označován. V bodě číslo 8 varuje uživatele, aby aplikacím neposkytovali svolení s využitím osobních údajů, případně polohy zařízení. (Sociální sítě, c2018)

V dalším bodě, opět ve shodě s Vohankovou (1988-2023), doporučuje sledovat, z jakých zařízení se k sociálním sítím uživatel přihlašuje a nezapomínat se odhlašovat. Následně klade důraz na to, aby uživatel nikdy nezasílal nebo nepřijímal žádosti o přátelství cizím lidem. (Sociální sítě, c2018)

V bodě číslo 11 uvádí, že příspěvky zveřejněné na sociálních sítích obvykle není umožněno odstranit. V závěru apeluje na uživatele, aby za žádných okolností nevyužíval možnost přihlásit se do jiné online služby prostřednictvím svého profilu na sociální síti. Tuto skutečnost odůvodňuje dobrovolným předáváním citlivých údajů třetím stranám. (Sociální sítě, c2018)

Kernighan (2019, s. 246) souhlasí, že je důležité zvažovat, jaké příspěvky na sociální sítě zveřejňujeme. Dodává, že vše, co na sociální sítě zveřejníme se ukládá a tím pádem časem může dojít k jejich zneužití nebo mohou být znovu zveřejněny. (Kernighan 2019, s. 246)

1.4 Děti a mládež jako uživatelé internetu

Z výzkumu zaměřeného na aktivitu dětí a mládeže na internetu, který v letech 2015-2018 ve spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci provedlo O2 Czech Republic vyšlo najevo, že u dětí a mládeže výrazně dominuje aktivita na sociálních sítích. Ze skupiny respondentů ve věkovém rozmezí 7-12 let to bylo 51,75 %, z věkového rozmezí 13-17 let 75,61 % respondentů. Navíc se ukázalo, že 23 % respondentů je aktivní na sociálních sítích, přestože ještě nedosahují věkové hranice 13 let, od které je zpravidla povoleno jednotlivé sociální sítě užívat. Toho využívá například sociální síť s názvem Tik Tok, která cílí na děti v rozmezí 10-12 let. Na druhou stranu online encyklopedie, jako je například Wikipedie, které mohou sloužit ke vzdělávacím účelům, zabírala v žebříčku třetí místo s 30,32 % respondentů. (Kopecký a Szotkowski, 2019)

Výzkum uvádí také tabulku užívaných sociálních sítí respondenty. Na prvním místě se nachází YouTube, které uvedlo 89,51 % respondentů. Následuje Facebook, kde v době provádění výzkumu mělo účet 72,19 % respondentů a s ním ruku v ruce jde Facebook Messenger, který používalo 68,98 % respondentů. Následoval Instagram s 68,83 % uživateli, E-mail, SMS/MMS, WhatsApp a Snapchat. TikTok (dříve pod názvem Musical.ly) používalo 28,48 % z respondentů, ve výzkumu však bylo mírně poukázáno na to, že jeho popularita začíná růst. (Kopecký a Szotkowski, 2019)

Další výzkum, který se zaměřuje na děti a kult krásy v on-line světě, opět realizovaný ve spolupráci O2 Czech Republic a Pedagogickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, je aktuálnější. Zmiňuje mimo jiné také žebříček sociálních sítí dle četnosti užívání dětmi. Oproti předchozímu výzkumu se situace poněkud změnila. První místo stále zaujímá YouTube, které využívá 93,15 % respondentů. Za ním následuje Instagram se 79,80 % respondentů. Na třetí příčku se posunul TikTok, který velmi rychle nabral na oblíbenosti a mezi respondenty se objevilo 68,13 % dětí, které jsou uživateli TikToku. Čtvrté místo zaujímá WhatsApp se 66,54 % respondenty. Snapchat se se 61,44 % respondenty opět drží za WhatsAppem. Můžeme si povšimnout, že v této hlavní pětici se nenachází Facebook. Na něm se totiž z respondentů pohybuje pouze 39,79 %. Facebook Messenger se sice také posunul na nižší příčky, stále je se svými 61,44 % respondentů používanější než Facebook samotný. (Kopecký et. al. 2022) Přes to, že složení i počet respondentů se mohl lišit, stále je zřejmé, že popularita Facebooku a Facebook Messengeru mezi cílovou skupinou poněkud oslabila, a v případě TikToku naopak poněkud vzrostla. Celkově ale z dat vyplývá, že většinová část cílové skupiny dětí a mládeže se na internetu, a hlavně sociálních sítích opravdu pohybuje. (Kopecký et. al. 2022)

Z dalšího výzkumu, EU Kids online IV v České republice, který byl realizován v letech 2017-2018 formou dotazníkového šetření, vyšlo najevo, že u cílové skupiny dětí a mládeže ve věkovém rozmezí 9-17 let, pro svou aktivitu na internetu preferuje mobilní

telefon. Pro ilustraci, chytrý telefon pro připojení k internetu používá 84 % respondentů. Oproti tomu pouze 45 % respondentů využívá počítač. V případě počítačů výzkum dále uvádí, že připojení k internetu jejich prostřednictvím je častější u chlapců, ze kterých se k internetu denně připojuje prostřednictvím počítače 57 %. Naopak v případě dívek je denně k přístupu k internetu počítač využíván 32 % z dotazovaných dívek. Dále 35 % dotazovaných uvedlo, že během všedního dne se pohybují v prostředí internetu v rozmezí čtyř a více hodin a 9 % dotazovaných dokonce uvedlo, že v online prostředí tráví 7 a více hodin svého času. V případě víkendu se ke čtyřem a více hodinám hlásilo dokonce 51 % dotazovaných a 22 % z dotazovaných uvedlo 7 hodin a více. Naopak nevyšel najevo žádný výrazný rozdíl mezi tím, které pohlaví tráví v prostředí internetu větší množství času. Vyplývá ale, že starší respondenti tráví čas v prostředí internetu častěji než ti mladší. Alarmující je fakt, že 70 % ze všech dotazovaných uvedlo, že se denně připojují na sociální síť. Také vyšlo najevo, že sociální síť jsou spíše doménou dívek. Navštěvují je častěji než chlapci. Dívky dále častěji uváděly, že využívají internet k práci do školy. Chlapci naopak uváděli převážně hraní her a sledování videí nebo i jejich tvorbu. V případě videí 75 % z celkového vzorku respondentů uvedlo, že denně sleduje videa, která jsou na internetu veřejně dostupná. Dále bylo zjištěno, že 73 % respondentů denně využívá online prostředí pro komunikaci se svými přáteli nebo rodinnými příslušníky. Na druhou stranu překvapivým zjištěním je, že 52 % respondentů uvedlo, že vůbec nebo skoro vůbec nevyhledávalo v internetovém prostředí zprávy. Také se ukázalo, že velká část činností na internetu je častější u starších respondentů. (Macháčková, 2018)

Národní registr výzkumů o dětech a mládeži se problematikou cílové skupiny dětí a mládeže v prostředí internetu zabýval také. Z výzkumu od roku 2012 do roku 2019 je patrný výrazný nárůst dětí a mládeže užívajících sociální síť. V roce 2012 uvedlo z věkové skupiny respondentů 16-24 let se k užívání sociálních sítí hlásilo 83 %, zatímco z věkové skupiny v rozmezí 25-34 let uvedlo užívání sociálních sítí pouhých 59,5 % respondentů. Počty z obou věkových skupin v průběhu let postupně narůstaly. V roce 2015 bylo z věkové skupiny 16-24 let uživateli sociálních sítí 88,7 % dotazovaných, přestože v předchozím roce u nich došlo k mírnému poklesu, a ze skupiny 25-34 let to bylo 72,3 %. V následujících letech byl do roku 2018 opět zaznamenáván nárůst uživatelů sociálních sítí. V případě skupiny 16-24 let se v roce 2018 jednalo o 97 % a v případě skupiny 25-34 let o 90 % respondentů. V roce 2019 nastal naopak mírný pokles na 95,1 % a 98,8 %. (ČSÚ, 2020)

2 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Česká asociace streetwork definuje nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, nebo také zkráceně NZDM, jako sociální službu pro cílovou skupinu dětí a mládeže, konkrétní věkovou skupinu ve svém článku nespécifikuje. Uvádí, že primární cílovou skupinou NZDM jsou děti a mládež, kteří nejsou organizováni a pohybují se venku, potenciálně ohroženi rizikovým chováním, ale zároveň je NZDM bezplatně otevřeno všem bez rozdílu. (Co je nízkoprahový klub pro děti a mládež?, 2006)

Cílem služby je naplňovat volný čas svých klientů s doplněním o sociální práci a působit preventivně vůči rizikovému chování. Dále poskytuje také sociální poradenství a pro klienty jsou bezpečným prostorem jak pro trávení volného času, tak také pro sdílení toho, co je aktuálně trápí. V NZDM působí zaměstnanci, kteří mají adekvátní vzdělání a každé NZDM má svá pravidla, která jsou jejich klienti povinni respektovat a dodržovat. (Co je nízkoprahový klub pro děti a mládež?, 2006)

Drašnar (2011–2023) pro organizaci Šance Dětem uvádí, že nízkoprahové zařízení pro děti a mládež má za cíl působit preventivně a zároveň poskytovat pomoc v obtížných životních situacích, ve kterých se klienti, v tomto případě cílová skupina dětí a mládeže, nachází. Uvádí, že NZDM vůči svým klientům plní také výchovnou a vzdělávací funkci. Dále uvádí, že cílová skupina NZDM je v ohledu jednotlivých případů velmi pestrá. (Drašnar, 2011–2023)

Pojem nízkoprahovost Drašnar (2011–2023) definuje jako snadnou dostupnost bezplatné sociální služby pro cílovou skupinu s možností anonymity klienta. Zdůrazňuje také dobrovolnost ze strany klientů. V případě práce v terénu sociální pracovník vyráží na předem zvolená místa, kde se může setkávat s klienty, šířit povědomí o službě a získávat nové. (Drašnar, 2011–2023)

Slovník sociální práce definuje nízkoprahové zařízení pro děti a mládež jako sociální službu, která je dostupná všem lidem spadajícím do cílové skupiny. V tomto konkrétním případě klient nemá povinnost prokazovat svou identitu. NZDM pro děti a mládež vyvíjejí snahu pozitivně působit na způsob života svých klientů, být jim oporou v obtížných životních situacích a pomáhají jim dojít k řešení problémů různého rázu, se kterými se potýkají. Snaží se na klienty působit zejména preventivně, a to formou nabízení možnosti nerizikového trávení volného času, poskytováním poradenství, prací s jednotlivcem, prací v terénu a také síťováním sociálních služeb. (Matoušek, 2016)

2.1 Riziková mládež a rizikové chování

Slovník sociální práce definuje rizikovou mládež jako skupinu, v jejímž případě je vyšší pravděpodobnost výskytu rizikového chování. Důvodem pro výraznější sklony

k rizikovému chování mohou být vrozené předpoklady, zdravotní problémy, snížený intelekt, obdržení nevhodných morálních vzorců, nesprávně fungující rodinné prostředí, bez kontaktu se systémem vzdělávání a s pracovním trhem, trvalé bydliště ve městech a členství v subkulturách, jejichž hlavním znakem je sociální nezáměr. Sociální práce s touto cílovou skupinou často pracuje formou sekundární prevence. (Matoušek 2016, s. 175)

Pojem rizikové chování definuje Matoušek (2016) jako chování, které může být ohrožující pro zdravotní stav a život jedince a pro jeho celistvost a nedotknutelnost. Taktéž může být v rozporu se sociálními zájmy veřejnosti, které bývají ukotveny v legislativě. (Matoušek 2016, s. 175)

2.2 NZDM z hlediska legislativy

Zákon o sociálních službách, který je hlavním legislativním dokumentem pro sociální služby působící na území České republiky, přesně vymezuje typologii sociálních služeb. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež definuje následovně:

„Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně.“ (Zákon č. 108/2006 Sb.)

NZDM by se dle něj měla podílet zejména na výchově, vzdělávání, aktivizaci ve volném čase, socializaci, sociální terapii a práci s jednotlivcem individuálně a nabízet základní pomoc a podporu v právní oblasti. (Zákon č. 108/2006 Sb.)

NZDM má ze zákona povinnost nacházet se v Registru sociálních služeb. O registraci musí sociální služba sama zažádat. (Zákon č. 108/2006 Sb.)

Úmluva o právech dítěte ve svém článku 3 doplňuje, že v případě, že instituce pracuje s dětmi, je povinna zájmy dítěte stavit na první místo. Ze strany státu musí být důkladně ošetřena legislativní stránka, aby byla zajištěna kvalita poskytované služby a zaměstnanci byli adekvátně kvalifikovaní pro svou práci. (Sdělení č. 104/1991 Sb.) Ve článku 31 volnočasové aktivity a odpočinek taktéž považuje za jedno z práv dítěte. (Sdělení č. 104/1991 Sb.)

2.3 NZDM z hlediska etiky

Pro sociální pracovníky v NZDM je nejzásadnější dvojice kodexů. Etický kodex sociálních pracovníků a členů Profesionálního svazu sociálních pracovníků v sociálních

službách APSS ČR, který je zásadním etickým východiskem pro sociální práci. Upravuje vztah sociálního pracovníka ke klientům, k organizaci, kde je sociální pracovník zaměstnán, ke spolupracovníkům, k sociální práci jako povolání a k odbornému přístupu k ní a také vztah mezi sociálním pracovníkem a společností. (Etický kodex sociálních pracovníků a členů Profesionálního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách APSS ČR, b.r.)

Etický kodex České asociace streetwork se zaměřuje na konkrétní typ sociálních služeb, mimo jiné i NZDM. Jeho specifíkem je, že je určen členům České asociace streetwork a je pro ně obligatorní. Podobně jako předchozí etický kodex, upravuje více hledisek, konkrétně obecné zásady, zásady vztahující se k práci s klientem, zásady vztahující se k organizaci, kde sociální pracovník působí, ke spolupracovníkům, k etickým dilematům a ke společnosti. (Etický kodex ČAS)

3 Propojení tématu s teoriemi a metodami sociální práce

3.1 Poradenské paradigma

Navrátil (c2001) uvádí poradenské paradigma jako jedno z klíčových východisek pro sociální práci. Tento přístup se zaměřuje na pomoc formou zprostředkování informací a dostupnosti sociálních služeb, což v případě NZDM může být také nízkoprahovost. Dle Navrátila (c2001) se jedná také o přizpůsobování se tomu, co jednotliví klienti potřebují a také jim zpřístupňujeme další způsoby pomoci. V rámci projektové části se jedná zejména o poskytování informací a zdrojů k bezpečnému chování na internetu.

3.2 Sociální práce se skupinou

V NZDM se s klienty běžně v rámci preventivních programů pracuje formou různých besed a aktivit často pracuje formou skupinových aktivit, proto je potřeba se na práci se skupinou zaměřit i z teoretického hlediska.

Navrátil (c2001) sociální práci se skupinou označuje za elementární metodu práce s klienty. Zásadním faktorem je pro ni zapojování všech účastníků do procesu a zároveň být přínosem jak jednotlivým členům skupiny, tak i sociálnímu pracovníkovi. (Navrátil, c2001) Přínosem, dle Yaloma (1995, citován Navrátilem c2001), je obohacení o to, čeho v práci s jednotlivcem není možné docílit. Ve skupině může docházet ke vzájemné podpoře jejích členů, mohou mezi sebou sdílet své poznatky a zkušenosti, případně se klienti mohou navzájem motivovat. Největší důraz však Yalom 1995, citován Navrátilem c2001) klade na fakt, že během práce ve skupině mají jednotlivci možnost získat pomoc od ostatních, ale stejně tak ji mohou poskytnout.

Oproti tomu pracovat formou skupinové práce má dle Navrátila (c2001) také svá negativa. Navrátil (c2001) uvádí, že je velmi zásadní promyslet, pro které klienty je práce ve skupině vhodná a pro které ne. Zejména u klientů s nižším sebevědomím je potřeba být opatrný. Pokud se nejedná o skupinu pracující se zvyšováním sebevědomí jednotlivých členů, může ze strany tohoto klienta docházet k tomu, že skupinu bere jako riziko a není připravený podílet se na jejím chodu a zapojovat se. (Navrátil, c2001)

3.2.1 Typologie skupin

Navrátil (c2001) uvádí dva způsoby dělení skupin na základě poznatků různých autorů. Papellová a Rothman (Papell, 1966 citovaný Navrátilem, c2001) rozdělují skupiny na tři

základní druhy, skupiny zaměřené na terapii, skupiny založené na vzájemnosti, které často působí ve formě svépomocných skupin, a skupiny zaměřené na sociální cíl, kdy cíl se často nachází mimo skupinu. (Papell 1966, citovaná Navrátilem c2001)

Oproti tomu Preston-Schoot (1987 citovaný Navrátilem c2001) skupiny rozděluje poněkud komplexněji a v jeho pojetí je jejich druhů více. Odvíjí se od toho, na jaký způsob práce se skupina zaměřuje. Uvádí sociální nebo rekreační skupiny, skupiny vzniklé za účelem psychoterapie, za účelem poradenství, za účelem vzdělávání, skupiny za účelem diskuzí, svépomocné skupiny a skupiny sociální akce. (Preston-Schoot 1987 citovaný Navrátilem c2001)

3.2.2 Plánování skupiny

Navrátil Redla (1951 citovaný Navrátilem c2001). Redl (1951 citovaný Navrátilem c2001). říká, že na počátku je vhodné zodpovědět si na následující otázky: Kdo? Kolik? Jak dlouho? Které metody? Jaké zdroje?

Dle Redla (1951 citovaný Navrátilem c2001) je důležité, aby se při výběru členů pro skupinu zvažovalo, jaké jsou mezi jednotlivci rozdíly a co naopak mají společného. Aby skupina efektivně fungovala, je potřeba tyto dva faktory balancovat.

Prvním faktorem, který je dobré zvážit, je věk. V případě, že je skupina složena z dětí, Redl uvádí, že věkové složení není až tak podstatné. Pozor si na něj však musíme dát v případě skupiny složené z pubertálních jedinců, v tom případě už věk hraje výraznější roli. Dalším faktorem jsou hodnoty, které jednotliví členové uznávají. V případě, že jsou podobné, může to vést k usnadnění spolupráce skupiny, v opačném případě se spolupráce může stát problematickou a skupina nebude tak jednotná. Do jisté míry je ale odlišnost hodnot členů skupiny důležitá pro rozprůdění komunikace mezi jednotlivými členy. (Redl 1951 citovaný Navrátilem c2001)

Skupina by také měla sestávat z jednotlivců, kteří řeší podobnou životní situaci. Je dobré, aby jednotlivci sdíleli podobné zájmy, které mohou být použity pro další práci se skupinou. Nejsou ale nutností. (Redl 1951 citovaný Navrátilem c2001)

Co je ale velmi zásadní je inteligence jednotlivých členů. Je důležité, aby se nacházeli na podobné úrovni, v opačném případě se práce se skupinou může stát problematickou. (Redl 1951 citovaný Navrátilem c2001)

Dalším faktorem ze strany členů je umění přijmout sociálního pracovníka jako vedoucího skupiny. V opačném případě nemusí práce se skupinou dobře fungovat. Jak už bylo zmíněno výše, je důležité zvažovat míru sebevědomí jednotlivých členů a dát si pozor, aby se příliš nelišila. V opačném případě by méně sebevědomým členům mohlo dělat problém se zapojit. Zajímavé je, že v případě mladších jedinců složení na základě pohlaví nehraje tak důležitou roli. (Redl 1951 citovaný Navrátilem c2001)

Pokud však pracujeme s klienty v pubertálním věku, či dospělými, je lepší skupiny rozdělit a případně je spojovat až tehdy, až mají výstupy z jednotlivých aktivit a navzájem o nich mohou diskutovat. Ukázalo se totiž, že dělení skupin na základě pohlaví vytváří prostor, kde je pro jednotlivce snazší sdílet s ostatními to, co je trápí. Redl doporučuje velikost skupiny rozmezí mezi třemi a dvanácti členy. (Redl 1951 citovaný Navrátil c2001)

Je dobré si také uvědomit, že v menších skupinách bývá menší míra kreativity. Oproti tomu ve větších skupinách může být nevýhodou méně blízkosti mezi členy a menší prostor pro podílení se na dění ve skupině pro jednotlivé členy. Při tvorbě skupiny proto záleží na tom, čím se v ní budeme zabývat a od toho odvíjet počet členů. (Navrátil, c2001)

Navrátil píše (c2001), že je dobré stanovit frekvenci setkávání skupiny, případně také ohraničit, jak dlouho bude skupina fungovat a kdy je potřeba ji ukončit, může být stanoven konkrétní počet sezení, případně jaké podmínky musí skupina splnit pro své ukončení. V konkrétních případech je také možné působení skupiny, která nemá svou existenci časově ohraničenou. (Navrátil, c2001)

Navrátil (c2001) také upozorňuje na důležitost adekvátní délky jednotlivých sezení. Tento čas by se měl odvíjet od cílové skupiny, se kterou se ve skupině pracuje. Hlavně v případě práce s dětmi je podstatnou rolí. Další, co je potřeba dobře zvážit, je volba metod a technik, které budou při práci se skupinou využity.

V závěru Navrátil (c2001) zmiňuje, že je nutné zajistit také „technickou“ stránku, kde se jedná hlavně o zajištění vhodného prostoru, kde by se sezení mohla uskutečňovat a aby bylo místo pro klienty dostupné.

Dále je potřeba řešit, co bude potřeba zajistit například pro jednotlivé aktivity, případně občerstvení, kdo všechno bude se skupinou pracovat a případně jakým způsobem se povede dokumentace týkající se jednotlivých sezení a kdo ji povede. (Navrátil c2001)

3.2.3 Vývoj skupiny

Navrátil uvádí jednotlivá stadia podle Tuckmana (1965 citovaný Navrátil c2001), kterými si skupina v průběhu práce s ní prochází. Je důležité je znát, protože každé stadium vyžaduje ze strany sociálního pracovníka poněkud odlišný přístup.

Prvním stadiem je stadium formování, které nastává na začátku. Jednotliví členové nově vzniklé skupiny mají snahu adaptovat se na tuto skutečnost. Zpočátku je zásadní, aby se sociální pracovník zasazoval o vznik vztahů mezi jednotlivými členy a podpořit jejich otevřenost. (Tuckman 1965 citovaný Navrátil c2001)

Pro začátek je v roli sociálního pracovníka dobré iniciovat představování tým, že sám začne a následně k tomu samému vyzve skupinu. Měl by taktéž zopakovat, co se členové o skupině dozvěděli už dříve, například čím se bude skupina zabývat a její účel

a upozornit, že z počátku může v jednotlivých členech či mezi nimi docházet ke vzniku pochybností. Každý jednatel by měl dostat prostor k tomu, aby reflektoval, co od práce ve skupině či od konkrétního řešeného tématu čeká a pokud jednotlivci mají nějaké dotazy, je důležité je shrnout a případně podporovat skupinu v tom, aby se její členové na vzniklé otázky snažili odpovídat. (Tuckman 1965 citovaný Navrátilém c2001)

Sociální pracovník by v tomto stadiu měl také stanovit hranice za účelem povzbudit členy k tomu, aby ostatním věnovali pozornost a dokázali je tolerovat. Dále by se měl zajímat o každého jednotlivce, případně slovně vyjádřit, co se dle jeho názoru členové aktuálně bojí vyslovit nahlas. Je nutné, aby se sociální pracovník také snažil podporovat vzájemné působení jedinců jeden na druhého, či na celou skupinu. (Tuckman 1965 citovaný Navrátilém c2001)

Následuje stadium bouření. V této chvíli si členové skupiny kladou otázky ohledně své přináležitosti do skupiny. Také probíhá rozdělování hierarchie skupiny a mohou vznikat konflikty mezi členy i mezi čelem a sociálním pracovníkem vedoucím skupinu. V tomto případě je potřeba si uvědomit, že sociální pracovník může být skupinou přirozeně vnímán jako autorita a tato nerovnost může být příčinou. Tuckman (1965 citovaný Navrátilém c2001) v takových případech radí zachovat chladnou hlavu a nenechat se vyprovokovat. V případě, že dojde ke konfrontaci sociálního pracovníka, neměl by se v žádném případě mstít a píše by měl vést členy k akceptaci a měl by se skupinou nahlas rozvíjet myšlenku, že každý je jiný. Měl by také citlivě balancovat, kdy se snaží konfliktům předejít, kdy se zaměřit spíše na facilitaci a kdy nezasahovat a nechat situaci probíhat. Je potřeba také na jednotlivce ve skupině klást odpovědnost za dění v ní. (Tuckman 1965 citovaný Navrátilém c2001)

Po stadium bouření přichází stadium normalizace. V tomto stadiu se projevují vazby, které ve skupině vznikly. Skupina drží při sobě a stává se tak bezpečným prostorem pro sdílení. Pro sociálního pracovníka je v této chvíli vhodným krokem stáhnout se z vedení spíše do pozice posluchače a pozorovatele. Je dobré všimnout si více toho, co se aktuálně odehrává než tomu, co je komunikováno přímo a je potřeba být schopný „číst mezi řádky“. Jednatel v tomto stadiu mají také tendenci ke vzájemné spolupráci a pomoci. (Tuckman 1965 citovaný Navrátilém c2001)

Následuje předposlední stadium, které se pojí s uskutečňováním. Členové skupiny jsou schopni společnými silami hledat řešení pro to obtížné a cítí, že do skupiny patří. Sociální pracovník by měl skupinu zejména pozorovat a zasahovat pouze v případech, kdy je o to přímo požádán. (Tuckman 1965 citovaný Navrátilém c2001)

Závěrečným stadiem je zakončení. V této chvíli dochází zejména když skupina naplní svůj účel. Velmi zásadní je v tomto stadiu skupinu ukončit. V opačném případě by společné úsilí členů skupiny zesláblo, případně by mohla skupina uváznout na mrtvém bodě, protože už vlastně není kam dál ji rozvíjet. Sociální pracovník by měl skupinu vést k rekapitulaci stanovených cílů a pokusit se sumarizovat dobré a špatné, co si účastníci

ve skupině navzájem dali, případně pracovat také s negativními emocemi spojenými s ukončením skupiny. (Tuckman 1965 citovaný Navrátilem c2001)

V závěrečném stadiu je také potřeba apelovat na individuální zájmy členů. Také by mělo dojít ke společné evaluaci setkávání i úsilí sociálního pracovníka. V případě, že je potřeba přetrvání skupiny, sociální pracovník vede členy k tomu, aby si stanovili nové cíle pro další práci. Sociální pracovník se také může potýkat s obtížemi odpoutat se od skupiny. Tomu je ale možné předejít tím, že se už na začátku přesně určí doba trvání skupiny a všichni zúčastnění ví, kdy spolupráce skončí. (Tuckman 1965 citovaný Navrátilem c2001)

3.3 Sociální selhání a jeho prevence

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež se, jak uvádí Matoušek (2016), snaží na svou cílovou skupinu působit zejména prostřednictvím prevence, proto je důležité se na ni zaměřit. K prevenci se pojí také jev, kterému se snaží předcházet, což je sociální selhání.

Matoušek (2013) v Encyklopedii sociální práce popisuje sociální selhání jako stav, kdy jedinec neadekvátně působí ve společnosti a jeho chování může být rizikové pro něj nebo jeho okolí. Podaná a Buriánek (2013) tamtéž dodávají, že u cílové skupiny dětí a mládeže může být jejich jednání ve fázi preadolescence předzvěstí sociálního selhání v budoucnu. Matoušek a Matoušková (2013) dodávají, že přestože není možné předvídat, v jaké oblasti života tento jev nastane.

Matoušek (2013) dále rozděluje prevenci na primární, sekundární a terciární. V rámci projektu bude využita sekundární a terciární prevence. Dle Matouška (2013) je sekundární prevence mířena na cílovou skupinu klientů, v jejichž případě je zvýšená pravděpodobnost kontaktu s ohrožující situací nebo chováním. Terciární prevence je opět mířena konkrétně, tam, kde problém již vznikl a k ohrožení už došlo nebo dochází.

3.4 Vývojová psychologie

NZDM pro děti a mládež ze zákona pracuje s cílovou skupinou ve věkovém rozmezí 6-26 let. (Zákon č. 108/2006 Sb.) Je potřeba se na tuto škálu podívat také z hlediska vývojové psychologie, protože člověk se vyvíjí neustále a každá fáze vývoje přináší odlišné výzvy a schopnosti.

V knize Vývojová psychologie od Thorové (2015) jsou popisovány základní pojmy z této oblasti. Pro projektovou část je nejzásadnějším pojmem sociální učení. Popisuje ho jako proces probíhající v přirozeném sociálním prostředí jedince. Často probíhá formou observace lidí okolo, snahou o imitaci konkrétních projevů, prostřednictvím techniky posilování, kdy jedinec dostává ocenění a sankce s cílem podpořit žádoucí a oslabit

nežádoucí chování. Velkou roli zde hraje také to, co od jedince očekává jeho okolí a snaha tato očekávání splnit. (Thorová, 2015)

Výstupem tohoto procesu je osvojení si hodnot, stanovisek a případně také získání nových sociálních rolí. V rámci sociálního učení může dle Thorové (2015) dojít také k jevu identifikace, které jedinci může být nápomocna při snaze přizpůsobit se okolí. Thorová (2015) ale upozorňuje, že tento jev později může být překážkou pro vývoj osobnosti jedince. Můžeme tedy říct, že ve vývoji jedince hraje jeho sociální prostředí velmi výraznou roli.

Thorová (2015) taktéž uvádí dělení vývojových úkolů podle Roberta Jamese Havighurtse (1961 citován Thorovou, 2015). Ten rozděluje, pro tuto práci zásadní, cílovou skupinu dle věku do rozmezí od 6 do 18 let a poté od 18 do 30 let. V

prvním věkovém rozmezí je z hlediska vývoje důležité, aby jedinec dosáhl kompetencí nezbytných pro participaci ve volnočasových aktivitách, zejména těch formou hry a pro běžný život. Dále prochází vývojem z hlediska vrstevnických sociálních vztahů, toho, jak sám sebe vnímá, vyvíjejí se postoje a hodnotové žebříčky, které jsou mu vlastní, chápání mužského a ženského údělu v životě a také se snižuje míra závislosti na pečující osobě. (1961 citován Thorovou, 2015)

V případě druhé skupiny už dochází k přijetí mužské nebo ženské role v životě, přijmout sebe sama, po citové stránce se odpoutat zejména od rodičů. Také přichází volba práce a kariérního směřování a je to také přípravná fáze na případný vstup do role rodiče. Taktéž dochází k dalšímu formování postojů a toho, jakým způsobem jedinec přistupuje k ostatním. (Havighurt, s 1961 citován Thorovou, 2015)

3.4.1 Věk 6-12 let

Thorová (2015) uvádí, že právě v této fázi života na dítě začínají, mimo rodinu, významněji působit také jeho vrstevníci a dítě se učí socializaci. Od učení formou her přechází dítě do školského systému, a pro dítě nového, stylu učení. Přestože role rodičů je v životě dítěte stále velmi důležitá, postupně dochází k odpoutávání od nich a dítě se stává více nezávislým. Je důležité míru nezávislosti, případně svěřené povinnosti balancovat a nenakládat jí na dítě příliš. Také je důležité, aby dítě nacházelo oporu zejména v dospělých lidech ve svém okolí. V kolektivu vrstevníků je zásadní, aby dospělý přispíval k jejich socializaci a zároveň je vedl k tomu, aby se dokázali potýkat s různými okolnostmi, které v průběhu socializace mohou nastávat. Je důležité adekvátně a pro děti srozumitelně nastavit jasné hranice. Děti často lpí na rovném přístupu ke všem a na nepřekračování určených hranic. (Thorová, 2015)

3.4.2 Věk 12-19 let

V tomto období nastupuje puberta. Rodinné vztahy ustupují, velmi významnou roli ale hrají vrstevníci jedince a socializace s nimi. Jedinci nacházející se v pubertálním věku mají vyšší tendence k výskytu rizikového chování. V tomto věku ve větší míře dochází k hledání sebe sama a jedinec revoltuje. Jedinec intenzivněji prožívá své pocity, jedná ukvapeně a bez většího rozmyslu nad svým jednáním. Jedinec také stále hledá a postupně nachází sebe sama a proměňuje svůj vztah k sobě. Získává také schopnost kritického myšlení a dokáže myslet též abstraktně. Prochází si také proměnou fyzického rázu. Mezi pubertálními jedinci vznikají první vztahy, které bývají doplněny také o sexuální rovinu. Z této fáze přechází plynule do první části fáze dospělosti. Poté, co touto fází projde, vztah k rodině, zejména k rodičům, se opět stane bližším, ale také ekvivalentním. (Thorová, 2015)

3.4.3 Věk 20-35 let

Tato životní fáze je po emoční stránce už méně bouřlivá než ta předchozí, jedinec má nad sebou větší kontrolu a stabilitu. Přes to se jedinec ale stále vyvíjí. V této životní fázi jedinci nezdědka inklinují k rizikovému chování. V počátcích této fáze se jedinci často stále ještě věnují studiu, později se odpoutávají od původní rodiny, osamostatňují se a vstupují na trh práce. Vznikají také nová přátelství. Thorová (2015) zmiňuje také přátelství získaných v online prostředí. (Thorová, 2015)

4 Propojení tématu se sociální politikou

Pro tuto práci nejzásadnějším nástrojem z těch, které uvádí Krebs (2015), jsou sociální služby. Účelem sociálních služeb z hlediska nástrojů sociální politiky je naplňovat specifické potřeby jejich klientů prostřednictvím poskytování služeb. Jedná se o sociální služby v nejširším slova smyslu, mířící také do sfér zdravotnictví, vzdělávání, bytové politiky a poradenství. (Krebs, 2015)

4.1 Principy sociální politiky

Krebs (2015) uvádí pětici principů, které jsou zásadními východisky pro sociální politiku, jmenovitě se jedná o sociální spravedlnost, sociální solidaritu, ekvivalenci, subsidiaritu a participaci.

Princip sociální spravedlnosti je pro sociální politiku základním stavebním kamenem. Typickým rysem tohoto principu je snaha o stanovení hranic a míry pro rozdělování financí, příležitostí a předpokladů jednotlivcům nebo skupinám. Krebs ale upozorňuje, že pojem sociální spravedlnost nelze přesně vymežit, proto je nutné na specifické situace i samotný pojem nahlížet z více úhlů pohledu. (Krebs, 2015)

Krebs (2015) píše, že v odborné literatuře je nejčastějšími hledisky k posuzování sociální spravedlnosti tyto: výkon a zásluhy, harmonie vstupů a výstupů, ekvivalence, rovnost z hlediska příležitostí a sociální potřebnost. Do projektové části se tento princip promítne v rámci snahy o narovnání příležitostí tím, že se cílová skupina naučí bezpečněji využívat výhody online prostředí.

O principu solidarity Krebs (2015) uvádí, že stojí na dobrovolnosti a je spojena se životem ve společnosti. Probíhá prostřednictvím tvorby a rozdělování za účelem dosáhnout sociální spravedlnosti. Pro projektovou část se jedná zejména o přerozdělování financí pro sociální služby, kterou NZDM je.

Oproti tomu princip ekvivalence se zasazuje o dosahování jisté rovnosti. (Krebs, 2015) V rámci projektu se promítne zejména ve snaze vyrovnat šance a příležitosti cílové skupiny pro pohyb v online prostředí, které mohou být z důvodu jejich nižší míry informovanosti menší než pro jedince, kteří potřebné kompetence mají.

Se solidaritou souvisí také subsidiarita, o které Krebs (2015) píše. Uvádí, že každý člověk nese určitou míru zodpovědnosti za sebe sama. Úkolem společnosti je snaha o to, aby u všech docházelo k rozvoji kompetencí adekvátních pro to, aby si jedinec dokázal pomoci vlastními silami. Projekt se proto bude snažit u cílové skupiny rozvíjet takové kompetence, které umožní vyhnout se rizikům na internetu, případně cílovou skupinu informovat o postupech, jak vzniklé situace řešit.

Posledním principem sociální politiky je princip participace. Krebs (2015) uvádí, že se jedná o snahu vést člověka k tomu, aby se zapojil do dění ve společenském prostředí a věděl, že do něj má možnost zasahovat. V rámci projektu se projeví tak, že klienti budou mít možnost zapojovat se do diskusí a přinášet do nich své pohledy, názory a zkušenosti.

4.2 Funkce sociální politiky

Krebs (2015) rozděluje jednotlivé funkce sociální politiky na ochrannou, distribuční a redistribuční, homogenizační, stimulační a preventivní. První z nich, ochrannou, považuje Krebs (2015) za jednu z nejstarších funkcí. Zaměřuje se na intervence v situacích, které už nastaly. Snaží se tlumit nebo se zbavit dopadů situace. V rámci projektu bude tato funkce zahrnuta ve snaze vybavit cílovou skupinu potřebnými znalostmi a dovednostmi a tím je chránit proti možným rizikům online prostředí.

Za velmi komplexní označuje Krebs (2015) funkci distribuční a redistribuční. Snaží se o co nejspravedlivější distribuci a redistribuci zdrojů a příležitostí mezi jednotlivce. K redistribuci dochází primárně za využití daní a transferů. Ve společnosti se odráží ve více směrech. Konkrétním příkladem v tomto případě mohou být prostředky, které se za pomoci redistribuce využijí k financování chodu neziskových organizací a sociálních služeb.

Následuje homogenizační funkce, kterou Krebs (2015) označuje za poměrně mladou. Uvádí, že úzce souvisí s distribuční a redistribuční funkcí, protože se zasazuje o narovnávání příležitostí obyvatel. Jako příklad tohoto narovnávání Krebs (2015) mimo jiné uvádí dostupnost vzdělávání, zaměstnání, zdravotní péče apod. Tato funkce se v projektové části prolíná se snahou prostřednictvím poskytování informací narovnat pro cílovou skupinu příležitosti pro bezpečné užívání internetu nejen v rámci volnočasových aktivit, ale také k dalším účelům (například hledání zaměstnání, vzdělávání, získávání informací, komunikace atd.)

V tom nejširším pojetí sociální politiky je možné projekt řadit k její preventivní funkci. Krebs (2015) uvádí, že cílem této funkce je předcházet vzniku nepříznivých sociálních situací, ideálně všem, případně jejich většině. Tuto funkci je dle Krebse (2015) možné využít ve všech odvětvích sociální politiky. Velmi zásadní roli hraje na poli vzdělávací politiky, které se níže budeme věnovat.

Aktuálním trendem v sociální politice je větší důraz na její preventivní funkci, kdy se zaměřuje na existenční prevenci, cílicí zejména na životní styl. Velkou měrou sem spadá poradenství, ale taktéž aktivity zaměřené na osvětu. (Krebs, 2015) Prevence je základním stavebním kamenem projektové části. Není možné zabránit cílové skupině, aby se pohybovala v online prostředí, proto je zásadní předcházet vzniku rizikových situací prostřednictvím poskytování informací a působit preventivně.

4.3 Vzdělávací politika

Důležitou součástí projektu z hlediska sociální politiky je vzdělávací politika vzhledem k tomu, že projektová část do ní bude zasahovat tím, že se bude snažit klienty vzdělávat hravou formou v rámci jejich volného času.

V souvislosti s ní Krebs (2015) uvádí několik základních pojmů, v nichž se s Tomešem (2011) shodují, případně doplňují. Prvním pojem je vzdělání, které Krebs (2015) definuje jako skutečnost, která vzniká na základě souvislostí mezi dvojicí procesů, výchovou a vzděláváním. Oba autoři na tuto korelaci poukazují. Samotné vzdělání je dle Krebse (2015) abstraktní pojem a lze ho chápat spíše jako vlastnost jedince nebo typický rys konkrétní části populace. Vzdělání dále rozděluje na horizontální, které se váže k jednotlivým oborům, a vertikální, které je spojeno s výší dosaženého vzdělání. (Krebs 2015) Tomeš (2011), podobně jako Krebs (2015), definuje pojem vzdělání jako výsledek vzdělávání a poukazuje na jeho spojitost s postavením ve společnosti, se zaměstnaností a s uplatněním. Ve vzdělání jsou dle Tomeše (2011) obsaženy jak znalost teorie, tak také praktické zkušenosti. Ve velké míře se zaměřuje na význam vzdělávání v rámci školského systému a nedostatečné vzdělání považuje za jednu z bariér v integraci jedince do společnosti a nedostatečný přístup ke vzdělání může později vyústit v nepříznivou sociální situaci zejména po finanční stránce. (Tomeš, 2011) Dále se oba zaměřují na pojem výchovy. Krebs (2015) ji definuje jako proces, v jehož průběhu cíleně dochází k formování osobnosti člověka, zejména jeho morálky a charakteru. Současně dochází k osvojování norem a způsobů chování platných v konkrétní společnosti.

Zásadní roli hraje v rozvoji kvalit jedince a určuje všeobecné i morální hodnoty jedince i celé společnosti. (Krebs, 2015) K výchově Tomeš (2011), na rozdíl od Krebse (2015), dodává, že může probíhat mimo jiné také ve volném čase jedince. S Krebsem se shoduje, že ve výchově je nutné mít stanovenou, čeho přesně chceme dosáhnout, v opačném případě se o výchovu nejedná. (Tomeš, 2011) Následuje pojem vzdělávání, což je dle Krebsovy (2015) definice proces, který cílí na předávání informací a dovedností. Krebs (2015) navíc rozděluje vzdělávání dle funkcí z jeho dělení se k této práci nejužší vztahují funkce nápravná, preventivní a sociálně-kulturní.

Nápravná funkce se na vzdělávání dívá optikou reakce na problém, který už vznikl. Oproti tomu funkce preventivní se snaží jeho vzniku předcházet a krom zvyšování šancí a možností na získání zaměstnání a plnění sociálních rolí člověka může být mířena také do širší, celospolečenské roviny a pomáhá člověka začlenit do společnosti. (Krebs, 2015)

Třetí důležitou funkcí je ta sociálně-kulturní. Nese podíl na vývoji hodnot v případě společnosti i jednotlivců a má vliv na osobnosti jedinců. Krebs (2015) zastává názor, že vzdělávání a vzdělání mohou ovlivňovat to, jak jedinci tráví svůj volný čas. Dále zdůrazňuje, že je trendem, aby vzdělávání neleželo pouze na odpovědnosti školského

systemu, ale posunulo se také dál, do všech druhů institucí. (Krebs, 2015) O sociální stránce vzdělávání se zmiňuje i Tomeš (2011).

V rámci vzdělávací politiky Krebs (2015) píše o třech formách učení, formální, na které můžeme nahlížet jako na běžnou školní docházku, informální učení, které má spojitost běžným životem. Tento typ učení ze strany člověka často neprobíhá účelně a nebývá určeno kdy proběhne a čím se bude zabývat. Jako příklad Krebs (2015) uvádí například četbu novin nebo získávání informací prostřednictvím internetu.

Třetí forma je však v rámci projektové části této práce, neformální učení, nejzásadnější. Jedná se o učení probíhající zejména v zaměstnání formou různých kurzů a dalšího vzdělávání, případně prostřednictvím volnočasových aktivit. (Krebs, 2015)

Pojmy neformální vzdělávání a informální učení se objevují také ve Strategii vzdělávací politiky ČR 2030+. Neformální vzdělávání definuje jako proces probíhající mimo jiné také v nestátních neziskových organizacích a spadá sem také volný čas. Podmínkou je ale přítomnost odborníka s patřičným proškolením. Informální učení oproti tomu učení nebývá systematické, probíhá nenuceně, bezprostředně a často bez zapojení vyučujícího, či systému. (Fryč, 2020)

Je důležité také zmínit, jaké další významné trendy se do pole samotné sociální politiky postupně přidávají nebo se jejich přidání předpokládá. Z všeobecného hlediska se jedná o nové technologie a pokrok. Kniha Sociální politika upozorňuje na fakt, že vývoj technologií se odrazí také v sociální rovině a bude nutné, aby lidé získávali nejen nové znalosti a kompetence, ale také aby se dokázali na nových technologiím přizpůsobit. V závěru varuje před souvislostí technologického pokroku a z něj plynoucích nových rizikových situací. (Krebs, 2015)

4.3.1 Strategie vzdělávací politiky ČR 2030+

V dokumentu Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+ (dále jen Strategie 2030+) je jako jeden z hlavních cílů uvedeno: “ *Zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní a osobní život.* “ (Fryč, 2020)

Dokument míří primárně na školy a pedagogické pracovníky, nicméně inspirací může být i dalším subjektům, které pracují s dětmi a mládeží a dochází v nich také k aktivitám cíleným na vzdělávání. Poukazuje na markantní odlišnost mladých generací od těch předchozích a na fakt, že významnou součástí jejich života a komunikace je online prostředí. V reakci na jejich vystavení záplavě informací, je nutné apelovat na rozvoj kritického myšlení a informační gramotnosti. V souvislosti s online prostředím mluví o rizikovém chování, zejména zmiňuje existenci problematiky kybernetické šikany. (Fryč, 2020)

Důraz je kladen na posunutí vzdělávání také do prostředí, ve kterém se děti a mládež aktivně pohybují. Zmíněny jsou neziskové organizace zaměřující se na cílovou skupinu dětí a mládeže. V těchto organizacích neformální vzdělávání často probíhá formou zážitků a smysluplného trávení volného času a v rámci Strategie 2030+ je kladen důraz na jejich aktivního zapojení za účelem podpoření jedinců v celoživotním učení. V neziskových organizacích mimo jiné často dochází také k výchově a předávání hodnot a budování mezilidských vztahů. Apeluje proto na podporu těchto organizací zejména prostřednictvím dotací a snahou o zapojení dobrovolníků. Strategie 2030+ chce také docílit větší míry spolupráce mezi školskými a „neškolskými“ organizacemi pracujícími s dětmi a mládeží. V případě sociálních služeb přikládá velký význam síťování sociálních služeb a jejich propojení s dalšími institucemi a odborníky v rámci multidisciplinarity, zejména na poli práce s rodinou. (Fryč, 2020)

5 Analýza potřeby projektu

5.1 Příčiny problému a jeho důsledky/dopady na cílovou skupinu a společnost obecně

Z výzkumu České děti v kybersvětě (Kopecký a Szotkowski, 2019) vyplynulo, že nejnižší hranicí pro vytvoření profilu na velké části sociálních sítí bývá zpravidla hranice dosažení 13 let. Jednou z hypotéz ve výzkumu bylo, že děti využívají sociální sítě přes to, že nedovršíly této věkové hranice. Tuto hypotézu se povedlo potvrdit. Konkrétně se jednalo o 23 % respondentů, kteří využívají sociální sítě, přestože nesplňují věkový limit, od kterého je povoleno založení profilu na sociálních sítích. Výzkum upozorňuje na fakt, že různé věkové skupiny mají zájem o různé sociální sítě. Například v případě skupiny 10-11 let starých dětí se popularitě těší sociální síť TikTok. Za hlavní příčinu výzkum považuje fakt, že TikTok na mladší děti cílí záměrně. (Kopecký a Szotkowski, 2019)

Výzkum EU Kids Online IV v České republice ve své výzkumné zprávě uvádí, že v rozmezí let 2017-2018 se většinová část respondentů ve věku 9-17 let vstupuje do online prostředí za využití svého mobilního telefonu. Z toho vyplývá, že ve své podstatě rizika internetu nosí stále u sebe a mohou s nimi přijít do kontaktu prakticky kdykoliv. Pouze 13 % respondentů ve věku 9 a 10 let uvedlo, že svůj mobilní telefon k přístupu na internet téměř nikdy nevyužívají. Vyšlo také najevo, že starší část respondentů tráví na internetu více času než ti mladší. Celkově 70 % respondentů uvedlo, že denně používá sociální sítě. (Macháčková, 2018)

Z výzkumů tedy vyplývá, že cílová skupina dětí a mládeže se na internetu, zejména na sociálních sítích, pohybuje velmi často. Je potřeba si uvědomit, že čím více času v online prostředí tráví, tím je pravděpodobnější, že přijdou do kontaktu s některým z široké škály rizik.

5.2 Příklady řešení dané problematiky v projektech či činnostech

5.2.1 Příklady řešení problematiky v ČR

Certifikovaný projekt na národní úrovni, který se v České republice zabývá problematikou bezpečného chování na internetu je projekt E-Bezpečí. Tento projekt spadá pod Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a dalších spolupracujících organizací. E-Bezpečí

působí prostřednictvím vzdělávacích, preventivních, intervenčních a výzkumných aktivit zejména v terénu formou vzdělávacích přednášek, besed a aktivit. Aktivity se snaží vytvářet interaktivní a zajímavé. Tento projekt necílí na konkrétní cílovou skupinu, snaží se cílit na co největší rozsah, mezi své cílové skupiny také děti a mládež. Zároveň má svou online poradnu pro širokou veřejnost. E-Bezpečí má podporu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, Ministerstva vnitra České republiky a také Policie České republiky. (Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, c2008-2022)

Dalším projektem je projekt Internetem Bezpečně. Jeho zakladatelem je Roman Kohout, který se zabývá vyšetřováním kyberzločinců pro Policii České republiky a prevencí pro základní a střední školy Karlovarského kraje. (You connected, c2018)

Projekt má svůj web i stránku na Facebooku, snaží se vydávat odborné dokumenty a vzdělávací materiály, pořádá přednášky pro širokou veřejnost a podílí se na organizování konferencí odborníků. Na přednáškách klade důraz na příklady z praxe, na kterých vysvětluje, jakým způsobem se má uživatel konkrétním hrozbám ubránit. Dále usiluje o prevenci v rámci ilegálních aktivit v online prostředí a také se snaží výskyt těchto hrozeb minimalizovat. Za tímto projektem stojí nezisková organizace vystupující pod názvem you connected,z.s. Projekt je také otevřen spolupracím s dalšími projekty zabývajícími se bezpečím na internetu. Má širokou škálu cílových skupin, mezi které řadí také děti a mládež. (You connected, c2018)

Projekt Jak na internet je seriálem, který je volně dostupný na internetových stránkách svého tvůrce, kterým je sdružení CZ.NIC, který spravuje národní doménu CZ a také má na starosti mojeID. Zrod tohoto seriálu je datován do roku 2012-2014. Seriál sestává z krátkých videí, která jsou také doplněna o články, ve kterých jsou témata jednotlivých videí dále zpracovávána. Tato videa je možné využít také ve školách, protože jsou doplněna o takzvané „vzdělávací balíčky“, které jsou ke každému videu volně dostupné. (CZ.NIC, c2022)

Pod záštitou Nadace Naše dítě, která je členem Evropské federace pro pohřešované a sexuálně zneužívané děti, vznikl roku 2005 v České republice projekt figurující pod názvem Bezpečný internet dětem. Projekt cílí na děti a usiluje o informování cílové skupiny o možných rizicích online prostředí. Organizace zastává názor, že je nutné, aby dětem byla v online prostředí poskytnuta větší míra ochrany. Nadace Naše dítě k projektu vytvořila Desatero pro školáky, které obsahuje rady, jak se bezpečně pohybovat na internetu a Listinu dětských práv na internetu. Tento projekt je podporován hlavně organizací Seznam.cz, ale podporují ho také školy samotné. (Nadace Naše dítě, b.r.)

Dalším projektem projekt Buď safe online. Za tímto projektem stojí společnost Avast. Buď safe online je v první řadě volně dostupný kurz, který se skládá z videí, kde jsou představeny různé situace, se kterými se dítě na internetu může setkat. Po každé krátké „lekcí“ následuje kontrolní otázka, která je bezprostředně po odeslání odpovědi

vyhodnocena a uživatel se dozví správné odpovědi. Aby byl projekt pro cílovou skupinu atraktivní, na jeho tvorbě se podílel Jirka Král, kterého cílová skupina může znát ze sociální sítě YouTube. Cílem je, aby projekt byl pro cílovou skupinu atraktivní, čehož se snaží docílit jeho interaktivitou a přizpůsobením jazyka cílové skupině. (Vohanková, 2022)

Nadace O2 vytvořila v České republice grantový program O2 Chytrá škola. Cílem programu je edukace dětí, jejich rodičů a vyučujících z hlediska bezpečí na internetu. Program funguje od roku 2018 a je určen základním školám a dětským domovům. Mezi partnery tohoto projektu patří opět již zmíněné E-Bezpečí, Univerzita Palackého v Olomouci, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, společnost Google a další. (Nadace O2, b.r.)

Projekt Kybertest, jehož autorem je Česká bankovní asociace, se zaměřuje na podvodné praktiky na internetu. Cílovou skupinou tohoto projektu jsou lidé různých věkových kategorií, kteří se v každodenním životě pohybují také na internetu. Cílem projektu je upozornit na rizika spojená s podvodnými praktikami na internetu a vzdělávat širokou veřejnost, aby těmto praktikám dokázala úspěšně odolávat. Jedná se o sérii otázek, kdy na počátku uživatel obdrží pomyslnou finanční částku, ze které je v závislosti na jeho odpovědích na otázky odečítána určitá částka, pokud odpoví chybně. Bezprostředně po každé zodpovězené otázce následuje její vyhodnocení, případně krátké poučení o tom, kde uživatel udělal chybu a proč. Mezi partnery tohoto projektu patří například Policie České republiky, Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost, O2, Seznam Zprávy a také Česká televize a další. (Česká bankovní asociace, 2022)

T-Mobile, Ministerstvo vnitra a Policie České republiky vytvořili společně projekt s názvem Klik pro klid za účelem předcházení zločinů páchaných prostřednictvím internetu. Cílem projektu je upozorňovat na rizika a preventivně působit na širokou veřejnost z hlediska bezpečného užívání internetu. Na svých stránkách uvádí, podobně jako další projekty, desatero pro bezpečný internet. V článcích doplněných také o videa se Klik pro klid zaměřuje na různá témata od problematiky plateb provedených přes internet, bezpečná hesla, mediální gramotnost atd. Uživatele se snaží informovat o tom, jak má postupovat, pokud se stane obětí podvodného jednání na internetu a také o tom, kam se v takovém případě má obrátit. (Experience centrum od T-Mobile Czech Republic, c2021)

5.2.2 Příklady řešení problematiky v zahraničí

Na Slovensku byly také realizovány projekty ohledně bezpečnosti na internetu. Jedním z nich je projekt Bez nástrah online od slovenského operátora Orange. Jedná se o online portál navazující na projekt Deti na nete, který Deti na nete nahradil. Krom vedení

informačního portálu je projekt navíc zaměřen na informačně-vzdělávací aktivity ohledně bezpečí na internetu s cílovou skupinou dětí a mládeže, rodičů i vyučujících. Samotný portál se dělí do šesti témat, ke kterým se vážou články, videa nebo také online kurzy. Orange obsah průběžně rozšiřuje. Portál obsahuje také online poradnu. (Bez nástrah online, © 2021-2023)

Ve Spojených státech vznikl projekt Zero abuse. Jedná se o projekt Jacob Wetterling Resource Center, který cílí na další instituce a snaží se apelovat na prevenci, rozpoznání a reakci na sexuální zneužívání dětí. Nabízejí proto širokou škálu programů s cílem vzdělávání, poskytování poradenství a podpory obětem a snaží se mířit své programy multidisciplinárně. Problematiku zneužívání dětí sami také řeší. Jejich cílem je odstranění veškerých způsobů sexuálního zneužívání nezletilých. Projekt pracuje s holistickým přístupem ke klientovi. Mimo jiné do svých tipů na to, jak udržet děti v bezpečí v online prostředí. (About us, © 2023)

Další organizací zaměřující se na bezpečí dětí a mládeže na internetu je Childnet. Projekt spadá pod stejnojmennou charitativní organizaci z Velké Británie a k jeho spuštění došlo již v roce 1995. Jeho cílem je dělat z online prostředí pro děti a mládež bezpečnější místo a také tuto cílovou skupinu ohledně bezpečí na internetu vzdělávat. (About Childnet, © 2021)

5.2.3 Aktivity zaměřené na bezpečí na internetu v NZDM Klub Zóna Olomouc

V NZDM Klubu Zóna Olomouc probíhá prevence formou tematických modelů obsahujících širokou škálu témat. Tematické modely jsou realizovány v rámci jednotlivých kalendářních měsíců. Témata jsou volena personálem NZDM Klub Zóna s ohledem na aktuální potřeby uživatel. Uživatelé sami mají také možnost tato témata navrhnout a personál se těmito návrhům následně přizpůsobuje. Prevence probíhá také individuálně v případech, kdy se uživatel obrátí na sociálního pracovníka s konkrétním dotazem či problémem. (Sociální pracovník 1, 2022)

Například za měsíc listopad 2022 se jednalo o téma Psychohygiena, v říjnu téhož roku byla tématem měsíce diskriminace, září bylo zaměřeno na finanční gramotnost a v srpnu byla tématem měsíce bezpečnost. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc, 2022)

Rok 2018

2.3. se jednalo o přednášku s názvem Nebezpečí sociálních sítí. Uživatelům bylo vysvětleno, co je to sociální síť. Následně sociální pracovník s uživateli mluvil o tom, jaké sociální sítě aktivně využívají a kolik času jim denně věnují. Poté společně

diskutovali o pozitivěch a negativěch sociálních sítí a o rizicích na sociálních sítích. Konkrétně byl zmíněn sexting, schůzky s cizími lidmi a kyberšikana. Dále byli uživatelé upozorněni, aby byli opatrní ohledně obsahu, který na sociálních sítích zveřejňují. Důraz byl kladen zejména na příspěvky s označením místa, kde se uživatelé aktuálně nachází. Na závěr společně shlédli video s tematikou kyberzneužití. Přednáška byla zakončena diskusí o tom, jak kyberzneužití předcházet a jak se zachovat v případě, že se uživatelé stanou jeho obětí. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2018, 2018)

Dne 13.3. proběhla beseda zaměřená na kyberšikany prostřednictvím sociálních sítí. Nejdříve byly uživatelům vysvětleny základní pojmy. Opět proběhla diskuse o kladech a záporech sociálních sítí a zaměřili se také na hrozby a rizika sociálních sítí. V závěru besedy byl uživatelům rozdan anonymní dotazník k tématu besedy. Objevily se v něm otázky na věk uživatele, zda používá Facebook, případně kolik na něm má přátel, z jakého důvodu sociální sítě využívá, jaký obsah na nich sdílí, jaké je podle názoru uživatele největší riziko sociálních sítí a zda někdy jejich prostřednictvím uživatel komunikoval s cizím člověkem. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2018, 2018)

3.4. proběhla v NZDM beseda s tematikou závislostí. Cílem bylo, aby si uživatelé NZDM uvědomili, jaké druhy závislostí existují krom látkových. V rámci besedy byla zmíněna také závislost na elektronice a sociálních sítích. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2018, 2018)

3.7. Byl v NZDM uživatelům promítán film s názvem Na hory. Ve filmu se objevovalo téma kyberšikany a také rizik na internetu. Po filmu následovala debata o situacích z něj a o tom, co měla hlavní postava v konkrétních situacích udělat jinak. Uživatelé také se sociálním pracovníkem sdíleli, jak by se v podobných situacích sami zachovali. Sociální pracovník zdůraznil správné postupy a doplnil o informace, na koho se v takovém případě uživatelé mohou obrátit. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2018, 2018)

21. 1. byl v NZDM promítán film Příliš brzy, příliš mladá. Film pojednával o třináctileté dívce, která si prostřednictvím sociálních sítí chatovala s cizími muži a také se s nimi scházela. Dívka tuto činnost vnímala jako zábavu a stávalo se také, že s těmito muži měla sex. Následně došlo k jejímu zmizení, bylo vyhlášeno pátrání a dívka byla nalezena mrtvá. Po filmu následovala diskuse s uživateli o tom, co dívka udělala špatně a o rizicích seznamování se s cizími lidmi online a o rizicích komunikace s cizími lidmi v online prostředí. Sociální pracovník se uživatelů také dotazoval, zda se s podobnou situací někdy setkali a zda ví, na koho se v takovém případě obrátit. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2018, 2018)

Rok 2019

7. 3. byla součástí programu beseda zaměřená na kyberšikanu. Sociální pracovník uživatelům nejdříve vysvětlil základní pojmy kyberprostor, kyberšikana, sociální bublina, sociální síť a falešný profil. Následně diskutovali o tom, jak jednat v případě, že se setkají s kyberšikanou a o tom, jaké formy může mít. Zmíněna byla také další rizika internetu a sociálních sítí jako takových. Uživatelé byli opět upozorněni na to, jak se správně zachovat v případě setkání s kyberšikanou a na koho se mohou obrátit. V rámci besedy byla také puštěna dvě krátká videa. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2019, 2019)

19.3. probíhala v NZDM beseda zaměřená na bezpečí na internetu. Uživatelům byly sděleny zásady bezpečného chování na internetu, zejména jak si nastavit silné heslo a proč ho nikomu nesdělovat a také sdílení obsahu prostřednictvím sociálních sítí a také sdílení a ověřování informací na internetu. Diskutovaly se také možné následky plynoucí z nevhodného chování na internetu. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2019, 2019)

6.5. byla do programu NZDM zařazena beseda o závislostech. V rámci besedy byly krom látkových závislostí zmíněny také závislosti nelátkové. V souvislosti s nimi byla zmíněna závislost na počítači a mobilním telefonu. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2019, 2019)

12.8. proběhla v NZDM Klub Zóna Olomouc beseda týkající se bezpečí na internetu. S uživateli bylo diskutováno, čeho je důležité se v online prostředí vyvarovat a s jakými riziky zde mohou přijít do kontaktu. Na závěr uživatelé vyplnili test na bezpečné chování na internetu, který následně společně vyhodnocovali a sociální pracovník správné odpovědi uživatelům vysvětloval a případně dával prostor k dotazům. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2019, 2019)

Dne 6.12. proběhla beseda s názvem Moderní šikana. Nejdříve sociální pracovník definoval jednotlivé formy šikany, mezi nimi také kyberšikanu. Diskutoval s uživateli o tom, jakým způsobem u nich na školách probíhá prevence kterékoliv z forem šikany, případně jak by sami postupovali, pokud by se stali obětí některé z forem šikany nebo by byli jejím svědkem. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2019, 2019)

Rok 2020 a 2021

Dne 19.10. 2020 bylo NZDM z důvodu špatné epidemiologické situace a protiepidemiologických opatření proti Covidu-19 nuceno přejít do online prostředí. Klub byl uzavřen a uživatelé měli možnost docházet pouze na individuální konzultace do kanceláře. NZDM působilo také prostřednictvím sociálních sítí, kde má své profily. Uživatelé tedy měli možnost v případě potřeby sociální pracovníky NZDM kontaktovat online v rámci pracovní doby. Dále mohli pracovníky kontaktovat telefonicky. NZDM se

prostřednictvím sociálních sítí snažilo o aktivizaci uživatel. Na sociálních sítích zveřejňovali různé hádanky, turnaje v online hrách a výzvy, do kterých se uživatelé měli možnost zapojit. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2020 a 2021, 2021)

Později v roce 2021 se provoz NZDM postupně s omezeními opět mohl vrátit k běžnému provozu a 9.7. 2021 proběhla beseda o závislostech. V rámci této besedy bylo také poukázáno na přesun do online prostředí v období lockdownu a na závislosti na telefonu, počítači, internetu a sociálních sítí, která měla během dlouhého období možnost nárůstu. Také bylo upozorněno na rizika závislostí i jejich projevy a uživatelům NZDM bylo sděleno, kde v případě závislosti vyhledat pomoc. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2020 a 2021, 2021)

Rok 2022

29.4. proběhla beseda o internetových predátorech. Sociální pracovník se s uživateli zaměřil na základní prevenci z hlediska bezpečí na internetu, zejména na sociálních sítích. Zaměřili se také na online komunikaci s cizími lidmi a na kyberšikanu. Bylo také zdůrazněno, kde vyhledat pomoc a důležitost toho, aby se v případě potřeby uživatelé nebáli obrátit na někoho dospělého. Vyšlo najevo, že v problematice bezpečnosti a rizik na internetu se dobře orientují. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2022, 2022)

Dne 3.8. proběhla beseda zaměřená na komunikaci s cizími lidmi prostřednictvím internetu. Sociální pracovník s uživateli NZDM informoval uživatele o tom, jakým způsobem si chránit soukromí v online prostředí a na sociálních sítích, jaký obsah je vhodné na sociálních sítích zveřejňovat a jaký naopak ne. Diskutovali také o komentářích na sociálních sítích a o tom, co mohou způsobit negativní komentáře. Zmíněna byla také kyberšikana a její následky. Uživatelům také bylo puštěno video o bezpečí na internetu a následně o videu diskutovali. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2022, 2022)

18.11. proběhla v NZDM beseda nazvaná Sociální sítě – i komentář může bolet. Praktikantka s uživateli diskutovala o tom, zda někdy na sociálních sítích napsali nebo naopak obdrželi „zlý“ komentář. Cílem bylo uživatele dovést k zamyšlení, jak se člověk, který tento typ komentáře obdrží může cítit a jaké mohou mít tyto komentáře následky. Uživatelé sami zavedli řeč také na kyberšikanu, výhrůžky v online prostředí, sexting a také podvodné telefonáty a e-maily. Praktikantka uživatele v závěru besedy informovala, jak v podobných situacích správně postupovat a na koho se mohou obrátit v případě, že potřebují pomoc a podporu. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2022, 2022)

Beseda byla zakončena aktivitou, kdy každý uživatel napsal na papír svou přezdívku, pod kterou NZDM navštěvuje. Následně si uživatelé papíry mezi sebou vyměňovali a měli za úkol každému napsat nějaký pozitivní „komentář“ nebo něco

hezkého nakreslit. Na konci aktivity měli uživatelé prostor sdílet, jaké „komentáře“ od ostatních obdrželi a výstupy si mohli ponechat. Cílem aktivity bylo v závěru odvést pozornost od negativních komentářů, které uživatelé v průběhu diskuse zmiňovali a zaměřit se na pozitiva. (Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2022, 2022)

5.3 Základní informace o velikosti a případných specifikách cílové skupiny vzhledem k řešenému problému

Na svých webových stránkách specifikuje NZDM klub Zóna Olomouc svou cílovou skupinu následovně:

„Sociální služba je určena neorganizovaným dětem a mládeži ve věku od 7 do 26 let bez rozdílu pohlaví, národnosti, sociálního postavení či náboženského vyznání, kteří jsou potencionálními či reálnými nositeli rizikového chování, kteří:

- *tráví svůj volný čas na ulici, v parcích či na sídlišťích*
- *vyhledávají „neorganizované prostory“ (opuštěné domy, dvory, zahrady)*
- *přejímají mnohdy negativní vzorce chování ze svého okolí (neaktivní způsob trávení volného času, agrese, násilí, užívání návykových látek)*
- *nemohou nebo se nechtějí účastnit standardních volnočasových aktivit*
- *vytvářejí si vlastní alternativní způsob trávení volného času, jenž je pro ně přijatelný ekonomicky či názorově.*

Služba není určena pro osoby vyžadující jinou sociální službu než je poskytována a dále pro osoby, jejichž zdravotní stav vylučuje poskytnutí služby“ (Klub Zóna, c2020)

V rámci akcí uživatelé nejsou rozdělováni dle věkových skupin. K rozdělování na základě věku dochází pouze v případech, kdy je probíráno téma nevhodné pro mladší uživatele, například téma sexu. (Sociální pracovník 1, 2020)

5.4 Popis metod získání předložených dat a vyhodnocení výchozího stavu

Prostřednictvím internetového vyhledávače Google byly vyhledávány výzkumy, které k tématu bezpečí na internetu proběhly v České republice. Konkrétně byla použita data

z výzkumů České děti v kybersvětě a EU Kids Online IV v České republice. (Macháčková, PhD., 2018) Dále byl k vyhledávání tištěných publikací využit souborný katalog knihovny Univerzity Palackého v Olomouci, kde byla využita klíčová slova Krebs a Tomeš propojené Booleovským operátorem „or“ vyhledávaná v kolonce „hlavní autor“, klíčová slova vývojová psychologie zahrnuta v kolonce „hlavní název“. Byla vyhledána také klíčová slova sociální práce.

K dalšímu vyhledávání byly použity databáze ProQuest a Central and Eastern European Online Library Použita byla klíčová slova “internet” “safety” a “children” ve spojení s Booleovským operátorem AND.

Informace byly čerpány od sociálního pracovníka z NZDM Klub Zóna Olomouc a na základě dohody s organizací byly anonymizovány. Informace o aktivitách proběhlých v minulosti byly čerpány z Archivu akcí NZDM Klub Zóna Olomouc, který se skládá ze zápisů z jednotlivých akcí a letáčků k akcím vyhotovených sociálními pracovníky.

Výchozím stavem jsou výstupy výzkumů EU Kids online IV v České republice (Macháčková, 2018), České děti v kybersvětě: Jak se chovají online a co jim hrozí? (Kopecký et. al. 2022), Děti a kult krávy v on-line světě (Kopecký et. al. 2022) a Jednotlivci v ČR používající sociální sítě (ČSÚ, 2020), uvedené v kapitole 1.4 potvrzují, že cílová skupina dětí a mládeže jsou ve velké míře aktivní v online prostředí, zejména na sociálních sítích. Z kapitoly 1.2. vyplývá, že v online prostředí se nachází poměrně široká škála rizik, se kterými uživatel může přijít do kontaktu.

Z kapitoly 5, která je analýzou potřebnosti vyšlo najevo, že v NZDM Klub Zóna Olomouc prevence obecně probíhá formou tematických modelů pro jednotlivé kalendářní měsíce. V rámci preventivních aktivit bylo v minulosti zahrnuto také bezpečí na internetu.

5.5 Specifikace stakeholderů v různých rolích

Klíčovým subjektem, pro který je projekt tvořen, je NZDM Klub Zóna Olomouc. Stakeholdery mohou být také sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách působící v NZDM Klub Zóna Olomouc, kteří by v případě realizace projektu byli zapojeni.

Subjekty, které mohou být do projektu zapojeny nepřímo, budou rodiny a přátelé uživatel NZDM Klub Zóna Olomouc. Uživatelé s nimi o aktivitách v NZDM mohou následně diskutovat a tím dále šířit povědomí o rizicích a bezpečném užívání internetu nejen mezi své vrstevníky, ale také je zprostředkovat svým rodičům, sourozencům a případně i širší rodině.

Dále tuto tematiku mohou nadnést také ve škole a tím, že v tomto prostředí téma bezpečí v online prostředí otevřou, mohou školu na tuto problematiku a její aktuálnost více upozornit. V rámci třídy, do které uživatel dochází následně může proběhnout diskuse, případně se škola může inspirovat a sama navrhnout další preventivní aktivity cílené na bezpečí na internetu a tímto způsobem se podílet na zvědomování problematiky mezi svými žáky.

Dalším stakeholderem může být statutární město Olomouc. Zapojuje se zejména z hlediska financování sociálních služeb, tím pádem je propojeno s činností NZDM Klubu Zóna Olomouc. NZDM Klub Zóna Olomouc část financí získaných od města může využít k financování nákladů potřebných pro realizaci projektu, zejména na fungování této sociální služby, které je jedním ze základních předpokladů pro možnost projektovou část realizovat. S financováním sociálních služeb se pojí také Ministerstvo práce a sociálních věcí (zkráceně MPSV) a v případě financování vzdělávacích programů také Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (zkráceně MŠMT), které, jak už bylo zmíněno v jedné z předchozích kapitol, ve Strategii vzdělávací politiky ČR 2030+ zmiňuje důležitost podporovat formou dotací také neziskové organizace, které pracují s dětmi a mládeží. (Fryč, 2020)

Mezi stakeholdery lze zařadit také Městskou policii Olomouc, pro kterou by projektová část mohla být inspirací pro vznik dalších preventivních programů, případně článků na podobné téma s cílem preventivního působení na obyvatele města Olomouce dlouhodobějšího rázu.

Policie České republiky může být také nepřímou vnímána jako stakeholder, protože je subjektem, který řeší trestné činy a přestupky, mezi které se mimo jiné řadí i ty spáchané v online prostředí, např. kybergrooming, výhrůžky prostřednictvím internetu, sdílení, držení nebo pořizování dětské pornografie, krádež identity, podvody páchané za využití online prostředí apod. Na tento státní orgán je možné se obrátit v souvislosti s riziky a trestnými činy páchanými v online prostředí.

6 Charakteristika projektu

6.1 Cíl projektu

Cílem této části práce je vytvoření projektu preventivního programu zaměřeného na bezpečnost dětí a mládeže na internetu, který bude uplatnitelný v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež po dobu jednoho měsíce.

Z analýzy potřebnosti projektu v předchozí části vyšlo najevo, že pro sociální službu, pro NZDM Klub Zóna Olomouc by bylo vhodnější program vytvořit v rámci jednoho kalendářního měsíce. Důvodem pro toto rozhodnutí je skutečnost, že v NZDM Klubu Zóna probíhají preventivní programy v rámci tematických modelů pro jednotlivé kalendářní měsíce.

Pokud by program byl realizován po dobu celého roku, mohlo by to vést k výraznému narušení pestrosti programu a pro cílovou skupinu by nemusel být dostatečně poutavý, což by mohlo mít negativní dopad na jejich motivaci k účasti na programu a jednotlivých aktivitách.

6.1.1 Cílová skupina projektu

Cílovou skupinou projektové části této bakalářské práce jsou uživatelé NZDM Klubu Zóna Olomouc. Podrobněji byla cílová skupina popsána výše, v kapitole 5.3 s názvem Základní informace o velikosti a případných specifikách cílové skupiny vzhledem k řešenému problému, která je součástí analýzy potřebnosti projektu. Dále se k cílové skupině přidávají také přátelé a rodiny uživatelů NZDM, na které projekt bude působit nepřímo. Uživatelé mohou téma řešené v NZDM vnést také do své rodiny, případně o něm mluvit také se svými přáteli a sdílet informace nabyté v NZDM.

Specifikem je, že v NZDM Klubu Zóna Olomouc, jak již bylo zmíněno výše, probíhají preventivní programy formou tematických modelů, které jsou zařazovány v rámci jednotlivých kalendářních měsíců. (Sociální pracovník 1, 2022)

Dalším specifikem je, že předem nelze přesně odhadnout, kolik uživatel se do NZDM v konkrétní den dostaví, proto se níže v této bakalářské práci nachází pouze návrh harmonogramu. V případě, že by se v některý den do NZDM nedostavili žádní uživatelé, případně by se jich dostavilo málo na to, aby bylo možné konkrétní aktivitu realizovat, je možné ji do programu zařadit jindy, když se v NZDM bude nacházet větší počet klientů.

V takovém případě je možné například zařadit do programu krom aktivity, která ten den má probíhat také aktivitu, kterou nebylo možné realizovat v den, na který byla naplánovaná. Díky tomu je možné preventivně působit na co největší počet uživatel.

Případně je možné program také prodloužit a aktivity, které nebylo možné realizovat, zařadit do následujícího kalendářního měsíce.

Specifikem samotné projektové části této bakalářské práce je, že se nezabývá pouze prevencí, ale také aktivizací uživatel a předávání informací zábavnou formou. Právě z tohoto důvodu jsou do programu zahrnuty aktivity a hry, které tento cíl splňují nebo případně mohou otevírat jednotlivá témata spojená s bezpečím a riziky na internetu a tím otevírat další prostor k případné intervenci.

6.1.2 SWOT analýza potřeb cílové skupiny

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> – Pohybují se v online prostředí – O bezpečí na internetu už z dřívějších nějaké informace získali 	<ul style="list-style-type: none"> – Široká cílová skupina – Nemusí si plně uvědomovat rizika na internetu
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> – Rozšířit jejich povědomí o problematice a ukotvit, co už znají – Naučí se hry, které si sami mohou zahrát např. s přáteli – Mohou téma nadnést jinde a sami povědomí šířit 	<ul style="list-style-type: none"> – Rizikové chování na internetu – Nebudou motivováni se do aktivit zapojit

Komentář: Silnou stránkou cílové skupiny je, že její velká část se v prostředí internetu často běžně pohybuje a v online prostředí se do jisté míry orientují. To může být základem, na kterém se v rámci realizace projektu dá dále stavět. Jednotlivé besedy a aktivity mohou být pro sociálního pracovníka prostředkem ke zjištění, do jaké míry se na internetu cílová skupina orientuje.

Další silnou stránkou je, že cílová skupina v rámci programu NZDM již v minulosti (viz. Kapitola 5.2.3) absolvovala. Můžeme proto předpokládat, že informovaní jsou, přes to je ale potřeba informace opakovat. K ověření lze využít poslední z aktivit a her, v kapitole 9.2.11, která otevírá prostor k ověření získaných informací v závěru celého měsíce formou kvízu.

Slabou stránkou cílové skupiny může být její šíře. Pro uživatele ve věkovém rozmezí 7-26 let (Klub Zóna, c2020) může být obtížnější program uzpůsobit, protože sdělované informace a způsob jejich sdělení je potřeba přizpůsobovat jejich věku. Navíc uživatele na nejnižší věkové hranici 7 let přirozeně nebudou bavit stejné aktivity jako uživatele na horní věkové hranici cílové skupiny.

Další slabou stránkou cílové skupiny je, že si sami nemusí plně uvědomovat veškerá rizika, na která v online prostředí mohou narazit. Právě z toho důvodu vzniká tento bakalářský projekt, který se zasazuje o to, o rizicích i zásadách bezpečnosti cílovou skupinu informovat.

Příležitostmi pro cílovou skupinu je fakt, že realizace projektu by mohla rozšířit jejich povědomí o problematice bezpečí a rizik v online prostředí, případně zopakovat a pomoci jim lépe si ukotvit informace, které už dříve z různých zdrojů získali (např. z předchozích aktivit v NZDM, ve škole, od rodičů apod.).

Další příležitostí je, že během realizace projektové části mají možnost naučit se nové hry, které si mohou kdykoliv zahrát s přáteli či rodinou. Mimo poskytnutí informací je tímto možné u cílové skupiny podpořit nerizikové trávení volného času.

Mezi příležitostmi lze také zařadit fakt, že v rámci projektu získané informace o bezpečí na internetu může cílová skupina dále rozšiřovat, nadnášet téma ve svých rodinách, svým přátelům, ve svých školách apod. Díky tomu otevře další prostor k preventivnímu působení a k diskusím o tomto tématu.

Slabou stránkou cílové skupiny může být to, že je možné, že už se v minulosti v online prostředí s některými riziky setkali, případně byli jejich součástí nebo se rizikově chovali (např. kyberšikana, komunikace s cizími lidmi online, případně schůzky s nimi, dezinformace, sexing apod.).

Další slabou stránkou může být, že nebudou dostatečně motivováni k tomu, aby se do aktivit zapojili. Proto je úkolem sociálního pracovníka pokusit se uživatele motivovat, zároveň je ale potřeba respektovat, když se někdo opravdu zapojit nechce.

6.2 NZDM Klub Zóna Olomouc

NZDM Klub Zóna se nachází v Olomouci v ulici Střední Novosadská. Působí pod záštitou organizace Pro Vás, z.s., sídlící v Buchlovicích. Organizace vznikla v roce 2001. (Klub Zóna, c2020) Pro jeho uživatele a zájemce o tuto sociální službu je NZDM otevřeno ve všední dny od 13 do 18 hodin. Ve středu je ale uzavřena klubovna s volnočasovými aktivitami a probíhají individuální konzultace. (Klub Zóna, c2020)

Na webových stránkách NZDM Klubu Zóna se nachází sekce Program, kam sociální pracovníci umisťují informace o programech a akcích v NZDM. Z obsahu této sekce je patrné, že program v zařízení je bohatý. Mezi realizované akce spadají různé

besedy, aktivity a také výlety, které jsou do programu zařazovány pravidelně. (Klub Zóna, c2020)

6.3 Analýza rizik

Realizaci projektu může ohrozit hned několik faktorů. V první řadě se může jednat o bariéry ze strany uživatel NZDM. Je možné, že v některé dny určené k realizaci zůstane klub prázdný a uživatelé ten den nepřijdou nebo jich přijde příliš málo na to, aby bylo možné aktivity realizovat.

Proto je důležité aktivity projektu propagovat. Prostředkem pro propagaci je možné využít profilů na sociálních sítích, které NZDM spravuje, případně internetových stránek NZDM. Na sociálních sítích můžeme propagace docílit formou vydávání poutavých příspěvků a zveřejnit na nich mohou také propagační letáčky k aktivitám. V případě stránek můžeme jednotlivé akce doplněné o letáček uvádět v sekci kalendáře akcí.

Ze strany uživatel je také možné, že v NZDM přítomni budou, ale nikdo z nich nebude mít zájem o účast na projektové aktivitě. Účast je čistě dobrovolná, můžeme k ní ale uživatele do jisté míry motivovat.

K motivaci je možné využít už samotnou propagaci aktivit takovou formou, aby v uživatelích budily zvědavost a zájem. Případně můžeme za účast uživatele odměnit například „věrnostními body“ za docházku a účast na aktivitách, které se započítají do celoměsíční soutěže o zajímavé odměny nebo je za účast odměnit drobnou sladkostí.

Dalšími subjekty, z jejichž strany se mohou vyskytnout bariéry jsou sami sociální pracovníci. Může nastat situace, že pověřený sociální pracovník nebude chtít aktivitu organizovat a vést. Aby se této situaci předešlo, je nutné, aby byla v NZDM přítomna osoba, která je sociálnímu pracovníkovi nadřízená, aby zde byla i jistá míra dohledu a nestalo se, že by aktivity nebyly realizovány. Je také vhodné sociální pracovníky k realizaci motivovat. Měli by se v realizaci aktivit navzájem podporovat, případně mít možnost na aktivitách pracovat společně. Je také potřeba jim vysvětlit, proč je projekt pro cílovou skupinu důležitý a seznámit je alespoň zběžně s problematikou, kterou se projekt zabývá.

Velkou bariérou pro projekt by byla také situace, kdy by v NZDM byl nedostatek personálu, zejména sociálních pracovníků nebo by NZDM zaměstnanec ztratilo. V případě nedostatku je možné pokusit se o reorganizaci práce se snahou ji rozdělit spravedlivě a takovým způsobem, aby nebyl ohrožen chod NZDM ani sociální pracovníci (zejména syndromem vyhoření). V obou případech je dále možné snažit se o hledání nových zaměstnanců za účelem zaplnit prázdná místa.

Další problematickou oblastí se může stát financování projektu. V neziskových organizacích, jak je všeobecně známo, je financování složitější a je pro ně náročnější

získat zdroje. Proto se budeme snažit o to, aby na realizaci projektu bylo potřeba vynaložit co nejnižší náklady.

Posledním rizikem se může stát zánik NZDM. Pokud by k tomu došlo, neměl by být projekt kde, kým a pro koho realizován. V takovém případě je možné oslovit jiná NZDM, zda by o podklady k projektu neměla zájem a hledat způsoby, jak ho realizovat jinde.

7 Technická stránka realizace projektu

7.1 Personální zajištění

Klíčovým subjektem bude personál NZDM Klub Zóna Olomouc. Do realizace projektu budou zapojeni stávající zaměstnanci NZDM Klubu Zóna Olomouc pracující na pozici sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách a vedoucí tohoto NZDM.

Úkolem vedoucího zaměstnance NZDM Klub Zóna Olomouc bude zejména dohlížet na realizaci projektu. Také by měl seznámit personál s důvody realizace projektu a vysvětlit, proč je jeho realizace důležitá a také je alespoň v krátkosti informovat o problematice, kterou se projekt zabývá. Bude se také zasazovat o motivaci personálu k aktivní participaci na realizaci projektu.

Sociální pracovník musí být ze zákona trestně bezúhonný, zdravotně způsobilý pro výkon této profese a svéprávný. Tuto profesi smí vykonávat pouze osoba, která má akreditované vzdělání na vyšší odborné úrovni nebo vysokoškolské vzdělání minimálně na bakalářské úrovni v zákonem vyjmenovaných oborech. (Zákon č. 108/2006 Sb.)

Pro pracovníky v sociálních službách platí podobné podmínky, jako pro sociální pracovníky. Jediným rozdílem je vzdělání. Zákon pracovníkům v sociálních službách ukládá jako podmínku pro výkon tohoto povolání v rámci výchovy a nepedagogické činnosti uvádí zákon 108/2006 Sb. je středoškolské vzdělání zakončené výučním listem nebo maturitní zkouškou. Navíc musí povinně absolvovat akreditovaný kurz zaměřený na výkon této profese. Aby mohl pracovník v sociálních službách provádět další činnosti spojené s výkonem sociální práce, musí tomu tak být za dohledu sociálního pracovníka. (Zákon č. 108/2006 Sb.)

Úkolem sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách bude příprava na realizaci aktivit projektu. Předem připraví vše, co budou pro realizaci jednotlivých aktivit potřebovat, zejména materiály, prostory klubu, seznámí se s naplánovaným průběhem aktivit a případně je dle potřeby upraví.

Průběžně budou vytvářet letáčky na jednotlivé aktivity. Tyto letáčky následně vyvěsí na nástěnky na klubu a zveřejní je také na sociálních sítích NZDM a na webu. Letáčky se budou průběžně obměňovat, aby uživatelé měli s dostatečným předstihem přehled o tom, jaké aktivity jsou pro ně připraveny a v jaký čas se budou konat. Na začátku personál vytvoří také letáček s tématem měsíce, který bude zveřejněn tamtéž.

Připravené aktivity realizují dle harmonogramu, který mohou dle aktuálních potřeb NZDM upravit. Na realizaci se mohou podílet společně, počet zapojeného personálu bude záležet na jejich vzájemné domluvě. Také si připraví záznamové archy „docházky“, kam se po realizaci aktivity zúčastnění uživatelé podepíší přezdívkou, pod kterou v NZDM vystupují, aby bylo možné záznam o aktivitě archivovat, případně započítat uživatelům

body za účast na aktivitě za účelem motivace. V souvislosti s motivací uživatel je možné vytvořit soutěž dlouhodobějšího rázu (např. celoměsíční). Uživatel, který nasbírá nejvyšší počet bodů může být po vyhodnocení odměněn. Samotný personál by měl uživatele také motivovat k účasti tím, že bude uživatel na nadcházející aktivity upozorňovat, nebude je však k účasti nutit. Zapojení uživatel do aktivit bude zcela dobrovolné.

7.2 Materiálně-technické zajištění

Místem, kde se jednotlivé aktivity projektu budou odehrávat jsou prostory NZDM Klubu Zóna Olomouc. Klub sestává ze dvou hlavních místností určených pro uživatele sociální služby. Tyto místnosti jsou propojeny a dělí se na hernu a společenskou místnost. V prostorách Klubu je kapacitní omezení pro maximum 30 uživatel. Je možné zde využít projektor propojený s laptopem za účelem promítání filmů, videí, prezentací apod. Pomůcky a materiály potřebné pro realizaci aktivit budou zakoupeny z financí, kterými NZDM disponuje, případně je možné využít hmotných darů obdržených od sponzorů.

7.3 Klíčové aktivity

7.3.1 Popis klíčových aktivit

Cílem projektové části práce je vytvoření projektu preventivního programu zaměřeného na bezpečnost dětí a mládeže na internetu, který bude uplatnitelný v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež po dobu jednoho měsíce. Vzhledem k tomu, že bylo zvoleno NZDM Klub Zóna Olomouc a z analýzy potřebnosti vyplynulo, že pro toto NZDM by byl vhodnější program na jeden měsíc, došlo k úpravě cíle. Vznikla také čtveřice klíčových aktivit, které budou k naplnění tohoto cíle směřovat.

KA 1 – Příprava

Na počátku této klíčové aktivity budou sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách seznámeni s jednotlivými aktivitami, které mají být realizovány. Také mají možnost kontaktovat autora ohledně případných dotazů či připomínek. Následně rozhodnou o pořadí realizovaných aktivit a stanoví se, ve které dny a časy budou realizovány a kdo z nich je bude realizovat.

V případě potřeby je možné aktivity upravovat dle aktuálních potřeb NZDM, tyto úpravy mohou provést sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách. Vytvoří také letáček pro téma měsíce, průběžně budou vytvářet letáčky na jednotlivé aktivity. Dále připraví také materiály, které k realizaci aktivit budou potřeba (např. prezentace, papíry, tužky apod.) Připraví také listy docházky pro uživatele, do kterých uživatel zapíše svou přezdívku, pod kterou v NZDM vystupuje.

Měla by probíhat v rámci pracovní doby, kdy není otevřen klub, zejména dopoledne a ve středu. Samozřejmě je důležité, aby personál měl čas také na další aspekty své práce a aby nedocházelo k zanedbávání dalších pracovních povinností pojících se k chodu NZDM a k sociální práci.

Indikátory splnění, výstupy, výsledky: Sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách mají rozděleno, kdo kterou aktivitu bude realizovat. Jsou připraveny propagační letáčky v elektronické i analogové formě. Jsou připraveny případné materiály, které budou potřeba k jednotlivým aktivitám. Jsou připraveny listy docházky pro uživatele.

KA 2 – Realizace

V prostorách NZDM probíhají jednotlivé aktivity a uživatelé se jich účastní. Sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách uživatele aktivně motivují k účasti tím, že s nimi o plánovaných aktivitách mluví. Aktivity jsou propagovány prostřednictvím letáčků vyvěšených na klubu a také elektronicky, zejména na sociálních sítích NZDM a jeho webu. V docházkových arších k jednotlivým aktivitám se zaznamenávají přezdívky zúčastněných uživatelů pro následnou archivaci v archivu aktivit v NZDM.

Indikátory splnění, výstupy, výsledky: Aktivity probíhají, letáčky jsou vyvěšeny v prostorách klubu a také na sociálních sítích NZDM a webu. Z jednotlivých akcí vznikají listy docházky uživatelů a zápisy z akcí vyhotovené sociálními pracovníky.

KA 3 – Úprava a revize

Je potřeba revidovat jednotlivé aktivity, jejich průběh a také motivaci uživatel k zapojování se do nich. I v průběhu aktivity je možné ji přizpůsobit aktuálním potřebám uživatel. Na konci aktivity by uživatelé vždy měli mít prostor v případě potřeby vyjádřit, co se jim na aktivitě líbilo a co naopak mohlo být jinak.

Sociální pracovníci při vyhotovování zápisů z jednotlivých aktivit krom popisu průběhu akce mohou přidat také zhodnocení její úspěšnosti a míru zapojení uživatel do aktivit a zpětnou vazbu, kterou ze strany uživatel případně obdrželi.

Indikátory splnění, výstupy, výsledky: Vedoucí NZDM nebo pověřený sociální pracovník je přítomen realizaci aktivit. Pokud je to potřeba, aktivity jsou přizpůsobeny. Jsou vyhotoveny zápisy z akcí a jsou zařazeny do archivu akcí v NZDM.

KA 4 – Evaluace

Větší evaluace ze strany uživatelů probíhá vždy v pátek po skončení aktivity formou besedy. Evaluují se vždy aktivity daného týdne, nicméně uživatelé by měli mít prostor pro poskytnutí zpětné vazby na konci každé aktivity. Sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách průběžně vždy po realizaci aktivity sepisují krátké zprávy, kde mohou evaluovat průběh. Zprávy se následně spolu s letáčkem a docházkou zakládají do archivu aktivit.

Na konci měsíce bude namísto aktivity zařazena evaluační beseda, kde se společně s uživateli zhodnotí průběh celého měsíce a jeho přínosy.

Indikátory splnění, výstupy, výsledky: Probíhají evaluace, sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách mají zpětnou vazbu od uživatelů a vědí, co u nich mělo úspěch a co ne. V archivu aktivit se nacházejí záznamy o proběhlých aktivitách spolu s archem docházky a letáčkem. V závěru měsíce zde přibude záznam o velké evaluační besedě, kde budou popsány také její výstupy.

7.3.2 Návrh harmonogramu pro březen a duben 2024

	4.3.	5.3.	6.3.	7.3.	8.3.	11.3.	12.3.	13.3.	14.3.	15.3.	18.3.	19.3.	20.3.	21.3.	22.3.	25.3.	26.3.	27.3.	28.3.	29.3.
KA 1						X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
KA 2																				
KA 3							X		X			X			X		X		X	X
KA 4																				

	1.4.	2.4.	3.4.	4.4.	5.4.	8.4.	9.4.	10.4.	11.4.	12.4.	15.4.	16.4.	17.4.	18.4.	19.4.	22.4.	23.4.	24.4.	25.4.	26.4.	29.4.	30.4.
KA 1			X					X					X					X				
KA 2	X	X		X	X	X	X		X	X	X	X		X	X	X	X		X	X	X	X
KA 3			X					X					X					X				
KA 4					X					X					X					X		X

Jedná se pouze o navrhovanou dobu realizace klíčových aktivit. V případě potřeby je možné vše přizpůsobit aktuálním potřebám NZDM. Například pokud by v některý den nebylo z jakýchkoliv důvodů možné realizovat KA 2, je možné ji zařadit do jiného dne, kdy v NZDM program probíhá, případně trvání projektu prodloužit a nerealizovanou aktivitu zařadit do následujícího měsíce.

V první tabulce, která je určena pro měsíc březen 2024 je zahrnuta zejména KA 1, což je příprava na realizaci projektu. Objevuje se zde také KA 3, která zahrnuje případné úpravy aktivit v průběhu příprav.

Druhá tabulka je určena pro následující měsíc. Jedná se o čas, kdy dochází k realizaci aktivit, KA 2. Ve dny, kdy nedochází k realizaci aktivit je zařazena KA 1, příprava, aby bylo možné předpřipravit další materiály potřebné k realizaci. Probíhá také

KA 3, úprava a revize, kdy na základě průběhu aktivit a potřeb NZDM a uživatelů mohou sociální pracovníci revidovat proběhlé aktivity a ty připravované upravit.

KA 4, evaluace, bude probíhat vždy na konci týdne, proto jsou zařazeny vždy na pátky. Pouze jedna velká evaluace proběhne v poslední den realizace projektu po realizované aktivitě KA 2.

7.4 Návrh finančního zajištění projektu

Do rozpočtu nejsou zahrnuty platy sociálních pracovníků a provozní náklady, protože bude realizován v rámci jejich náplně práce a provozu NZDM. Záměrem bylo, aby byl projekt nízkorozpočtový a NZDM po finanční stránce nezatížil, případně zatížil minimálně. Proto jsou hry a aktivity pojaty takovým způsobem, aby na ně bylo potřeba co nejméně materiálů, případně aby byly využity ty, kterými NZDM disponuje.

NZDM Klub Zóna Olomouc má k dispozici projektor, reproduktory a notebook, které k realizaci některých aktivit budou potřebné. Ze zásob NZDM budou využity také kancelářské potřeby (fixy, propisky, tužky, pastelky, papíry, pravítka). Dále budou využity výtvarné potřeby, kterými NZDM disponuje (barvy, štětce, lepidla, barevné papíry, třpytky, flitry a různé další ozdobné výtvarné materiály). Dále budou k aktivitám využita také švihadla, která má NZDM také k dispozici.

8 Logframe projektu

	Logické kroky/ hierarchie cílů/ intervenční logika	Objektivně uvěřitelné ukazatele	Zdroje a prostředky ukazatelů	Předpoklady a rizika projektu
Celkový cíl/e projektu:	Prevence rizikového chování dětí a mládeže na internetu, zvyšování povědomí o rizicích nacházejících se v online prostředí	Probíhá realizace, cílová skupina má lepší povědomí o bezpečí a rizicích na internetu	Prezenční listiny k aktivitám, zápisy z aktivit vyhotovené sociálními pracovníky	

Specifický cíl/účel projektu	<p>Cílem projektu je vytvoření preventivního programu zaměřeného na bezpečnost dětí a mládeže na internetu, který bude uplatnitelný v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež (na základě analýzy potřeby změněno na 1 kalendářní měsíc).</p>	<p>Vytvoření a popsání aktivit s tematikou bezpečí na internetu uplatnitelných v konkrétním NZDM, ze kterých se projekt bude skládat.</p>	<p>Existující návrh aktivit s tematikou bezpečí na internetu</p>	<p>Zájem o realizaci projektu, motivovanost sociálních pracovníků a klientů k participaci na jednotlivých aktivitách, riziko: pro realizaci nebyl v návrhu zvolen vhodný kalendářní měsíc</p>
Očekávané výsledky projektu	<p>Cílová skupina se lépe orientuje v rizicích v online prostředí, ví, jak jim předcházet a jak postupovat, pokud se s nimi i přes to setkají. Budeme realizovat aktivity</p>	<p>Návrhy aktivit a harmonogram, které si sociální pracovníci mají možnost upravit dle potřeb NZDM a jeho uživatelů</p>	<p>Existují návrhy aktivit a návrhy evaluací</p>	<p>Budou se účastnit, budou motivováni jak pracovníci, tak uživatelé, rizika: nebudou motivováni, neorientují se v problematice</p>
Klíčové aktivity/činnosti	<p>KA 1 Příprava KA 2 Realizace</p>	<p>Vstupy/prostředky Sociální pracovníci, kteří aktivity</p>		<p>Uživatelé se nebudou chtít účastnit,</p>

	KA 3 Úprava a revize KA 4 Evaluace	projektu budou realizovat, uživatelé NZDM, kteří se budou aktivit účastnit, prostory NZDM, ve kterých se aktivity budou odehrávat, materiál potřebný pro realizaci aktivit	sociální pracovníci nebudou chtít projekt realizovat, V NZDM nebude možné projekt realizovat (např. z organizačních důvodů)
			<p>Předběžné podmínky a předpoklady projektu Konkrétní NZDM, kde by projekt mohl být realizován, uživatelé docházejí do NZDM a mají zájem o program, sociální pracovníci chtějí program realizovat, výstupy z analýzy potřebnosti projektu – projekt je potřebný</p>

Komentář: Od projektu se očekává, že bude formou prevence působit v rámci rizikového chování cílové skupiny dětí a mládeže na internetu a bude se zasazovat o zvyšování

povědomí cílové skupiny o bezpečí a rizicích nacházejících se v online prostředí. Mezi objektivně uvěřitelné ukazatele bude zahrnut fakt, že realizace projektu bude probíhat, dále že povědomí cílové skupiny o bezpečí a rizicích na internetu se zlepšilo, což bude možné ověřit aktivitou v kapitole 9.2.11 s názvem Závěrečný kvíz.

Objektivně ověřitelnými ukazateli v tomto případě budou prezenční listiny z jednotlivých aktivit a sociálními pracovníky vyhotovené zápisy z jednotlivých aktivit v Archivu akcí.

Cílem projektu, nebo taktéž jeho specifickým účelem, je vytvoření preventivního programu zaměřeného na bezpečnost dětí a mládeže na internetu, který bude uplatnitelný v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež. Na základě analýzy potřebnosti projektu v kapitole 5 vyšlo najevo, že dobu trvání preventivního programu je potřeba změnit z jednoho roku na jeden kalendářní měsíc, aby lépe korespondoval s formou zařazování tematických modelů v rámci preventivních programů NZDM.

Objektivně ověřitelným ukazatelem bude v tomto případě vytvoření a popsání jednotlivých aktivit s tematikou bezpečí na internetu, ze kterých bude projekt složen a budou uplatnitelné v NZDM Klub Zóna Olomouc, pro které je projekt tvořen. Prostředkem pro ověření tohoto ukazatele bude existence návrhu aktivit projektu preventivního programu v poslední kapitole této práce.

Předpoklady pro splnění bude to, že o realizaci projektu bude zájem jak ze strany NZDM, tak ze strany jeho uživatelů a fakt, že sociální pracovníci budou motivováni k tomu, aby aktivity realizovali a klienti budou motivováni k tomu, aby se do aktivit zapojili.

Rizikem může v tomto případě být, že kalendářní měsíc zvolený pro realizaci projektu (viz. kapitola 7.3.2 Návrh harmonogramu pro březen a duben 2024) nebude NZDM vyhovovat. V takovém případě je ale možné zařadit projekt do programu v takovou dobu, aby byla pro NZDM vyhovující.

Mezi výsledky, které jsou očekávány patří lepší orientovanost cílové skupiny v rizicích online prostředí a ví, jak jim mají předcházet, případně jakým způsobem postupovat, pokud se s nimi i přes to setkají a ví, na koho se mohou v takovém případě obrátit. Očekávaným výsledkem je také fakt, že aktivity budou realizovány.

Očekávanými výstupy, které budou objektivně ověřitelné jsou návrh harmonogramu v kapitole 7.3.2 a návrh aktivit projektu preventivního programu nacházející se v kapitole 9.

Prostředkem ukazatelů pro ověření je existence návrhů jednotlivých aktivit, her a besed v kapitole 9 a existence návrhů evaluačních aktivit, které jsou k nalezení tamtéž.

Předpoklady pro splnění bude v tomto případě účast uživatelů i sociálních pracovníků na realizaci aktivit. Obě tyto skupiny by měly také být motivovány, uživatelé k účasti na aktivitách a sociální pracovníci k jejich realizaci a ke všemu, co s ní souvisí.

Rizikem v tomto případě může být, že ani jedna z těchto dvou skupin motivována nebude nebo bude motivována nedostatečně. Případně také to, že by se v problematice bezpečí a rizik na internetu sociální pracovníci dostatečně neorientovali a z toho důvodu by nedokázali informace uživatelům předávat.

Klíčovými aktivitami projektu jsou KA 1 Příprava, KA 2 Realizace, KA 3 Úprava a revize a KA 4 Evaluace, více popsány v kapitole 7.3.1. Mezi vstupy a prostředky potřebné pro projekt se řadí sociální pracovníci, jejichž úkolem bude jednotlivé aktivity realizovat a uživatelé NZDM, pro které budou aktivity realizovány a kteří se do nich budou zapojovat. Dále také prostory NZDM, kde aktivity v rámci provozu klubu budou realizovány a také materiály, které budou potřebné pro realizaci aktivit (zejména kancelářské potřeby a výtvarné potřeby).

Mezi předpoklady pro tuto část spadá předpoklad, že NZDM má k dispozici prostory, kde je možné projekt realizovat a že o jeho realizaci bude zájem jak ze strany NZDM a sociálních pracovníků, tak také ze strany klientů.

Mezi rizika se může řadit fakt, že uživatelé nebudou mít zájem se jednotlivých aktivit zúčastnit a sociální pracovníci nebudou mít zájem projekt realizovat, případně že projekt nebude možné v NZDM realizovat, například protože z organizačních důvodů nebude zapadat do programu, který NZDM naplánuje.

Mezi předběžné podmínky a předpoklady se proto řadí zvolení konkrétního NZDM pro realizaci projektu. Zvoleno bylo NZDM Klub Zóna Olomouc. Dále také zájem uživatelů tohoto NZDM o vytvořený preventivní program a o jednotlivé aktivity a zájem sociálních pracovníků o realizaci tohoto preventivního programu. Dále také výstupy z analýzy potřebnosti v kapitole 5. Je totiž důležité, aby projekt byl potřebným.

9 Projektová část

Následující návrh aktivit neurčuje jejich pořadí. Jediné aktivity, kterým by jejich pořadí mělo zůstat, jsou úvodní beseda, závěrečný kvíz a závěrečná evaluace celého měsíce. Zbylé aktivity je možné zařazovat dle potřeb NZDM. Na konci každého týdne by měla být zařazena evaluační aktivita, jejíž výstupy je možné využít pro další úpravy programu.

9.1 Besedy

9.1.1 Rizika na internetu – uvedení tématu měsíce

Cíl: Otevření tématu bezpečí a rizik na internetu, vytvoření bezpečného prostoru pro sdílení zkušeností/názorů/myšlenek

Pomůcky/materiály: prezentace, prezenční list

Průběh: Sociální pracovník předem vytvoří prezentaci, kde budou shrnuta rizika, se kterými uživatelé na internetu mohou přijít do kontaktu. Mělo by také zaznít, kam se uživatelé mohou obrátit, pokud by se s něčím takovým setkali.

Informace budou uživatelům předány formou přednášky. Následně sociální pracovník otevře diskusi vztahující se k tématu. Uživatelé by měli mít prostor sdílet, zda se s nějakými riziky už setkali, jak je řešili nebo zda znají někoho, kdo se s nimi setkal, kolik času tráví online, jaký mají k internetu a k sociálním sítím postoj apod. Případně mohou vnášet do diskuse další témata týkající se rizik a bezpečí na internetu.

9.1.2 Sociální sítě

Cíl: Upozornit na to, že ne vše, co na sociálních sítích najdeme, je pravda. Prostor pro případnou intervenci.

Pomůcky/materiály: prezentace, prezenční listina, projektor, počítač a reproduktory

Průběh: Sociální pracovník si připraví prezentaci týkající se sociálních sítí. Měl by otevřít zejména téma rozdílů mezi tím, co lidé ukazují na svých sociálních sítích a realitou.

Prezentaci je možno doplnit o fotografie lidí, u kterých uživatelé mohou hádat, zda jsou upravené nebo ne. Otevře téma bodyshamingu a sebevědomí v souvislosti s online prostředím. Otevře diskusi o tom, proč lidé mají potřebu své fotografie upravovat a ptát se, zda uživatelé své fotografie upravují a také o tom, proč na sociálních sítích ukazujeme hlavně dobré momenty ze svého života a ty špatné ne.

Měly by zazníť otázky na to, kolik času uživatelé tráví na sociálních sítích, jaký obsah na nich sledují a proč, jaký naopak sdílí a vytváří a zdůraznit, že bychom na sociálních sítích neměli trávit příliš mnoho času.

9.1.3 Sociální síť a soukromí

Cíl: Informovat uživatele, otevřít diskusi, podpořit komunikaci, argumentaci a vyjadřování názorů

Pomůcky/materiály: Prezentace, vytištěné Desatero bezpečnosti na internetu

Průběh: Bude probíhat formou besedy. Na úvod se sociální pracovník uživatelů zeptá, jak na sociálních sítích chrání své soukromí a diskutuje s nimi o tom. Společně se zamyslí nad tím, proč je důležité v online prostoru své soukromí chránit. Do předem vytvořené prezentace by měl sociální pracovník zahrnout tipy, jak nastavit svůj profil na různých sociálních sítích, aby více chránili své soukromí. Také by měli diskutovat o tom, co je a co není vhodné na sociálních sítích zveřejňovat. Rozdá uživatelům vytištěné Desatero bezpečnosti na internetu, které si mohou po skončení aktivity nechat, společně si ho pročtou a diskutují o jednotlivých bodech a o tom, proč si myslí, že jsou důležité.

9.2 Aktivity a hry

9.2.1 Online masky

Cíl: Uvědomění si, za jaké masky se v online světě skrýváme a proč. Podpoření kreativity.

Pomůcky/materiály: Barevné papíry, pastelky, tužky, fixy, pravítka, lepidla, různé papírenské materiály na dozdobení

Průběh: Aktivita je inspirovaná aktivitou z knihy Vybrané postupy sociální práce se skupinou od Vladimíra Mašáta (2012), konkrétně aktivitou s názvem Masky.

Sociální pracovník uživatele vyzve, aby se zamysleli, za jakou „masku“ se v prostředí internetu, zejména na sociálních sítích, skrývají. Z předem připravených materiálů si tyto masky uživatelé následně nakreslí a vystřihnou a ozdobí je. Po dokončení výroby nastává ve skupině prostor pro to, aby ve skupině sdíleli význam svých masek. Uživatelé si mohou masky nasadit, maskou se na chvíli „stát“ a představit se nebo ji pouze popsat a zamyslet se, co je vede k tomu, že se za ni skrývají. Sociální pracovník citlivě reaguje na tuto reflexi.

V případě, že někdo z uživatelů nebude chtít s ostatními sdílet význam své masky, nemusí. Pokud uživatel nepoužívá sociální síť a internet nebo neví, jakou masku z tohoto prostředí vytvořit, může zvolit masku z „offline světa“.

9.2.2 Klávesnice

Cíl: Návuk postřehu, podpora týmové spolupráce, kontakt s vrstevníky

Pomůcky/materiály: Papírové kartičky s čísly, provaz (lze použít i švihadlo), stopky/chytrý telefon s funkcí stopky

Průběh: Sociální pracovník předem připraví na zemi kruh z provazu. Do kruhu různě vyskládá karty s čísly, web Herní sety (b.r.) uvádí jako minimální rozmezí čísla od 1 do 25. Připraví také start tak, aby z něj nebylo možné do kruhu dobře dohlédnout. Cílem uživatel je „zmáčknout“ všechna čísla tak, jak jsou postupně za sebou. Uvnitř kruhu se ale nesmí nacházet víc než dvě končetiny a číslo smí zmáčknout pouze jedenkrát.

Pokud tým splete pořadí čísel, musí začít znovu od karty s číslem 1. (Klávesnice, b.r.)

Sociální pracovník hru odstartuje, kontroluje dodržení pravidel a měří týmu čas. Vítězem se stane nejrychlejší tým. Týmům je možné dát více pokusů, aby si měli možnost čas zlepšit. Počet pokusů závisí na zvážení sociálního pracovníka, který má aktivitu na starost.

9.2.3 Seznamování na internetu – hraní scének

Cíl: Podpora kreativity. Podpora komunikace. Uživatelé se vžijí do rolí a více si uvědomí problematiku.

Pomůcky/materiály: -

Průběh: Uživatelé se rozdělí do skupin po 4–5 členech. Jednotlivé skupiny dostanou za úkol vymyslet scénku o seznámení se přes internet s cizím člověkem. Je důležité ponechat prostor jejich kreativitě a vzájemné komunikaci a domluvě, sociální pracovník skupinám ale případně může radit, pokud to potřebují. Následně si uživatelé ve skupinách rozdělí jednotlivé role a scénku před ostatními zinscenují.

Po inscenaci každé scénky může sociální pracovník vést skupinu k reflektování toho, jak se v jednotlivých rolích cítili, významné momenty ze scének a také to, jak probíhala spolupráce ve skupině. V případě potřeby může také otevřít diskusi ohledně seznamování na internetu.

9.2.4 Film V síti

Cíl: Upozornit na riziko setkání se s internetovým predátorem, navázat na předchozí besedu

Pomůcky/materiály: film V síti, prezenční listina, projektor, počítač a reproduktory

Průběh: Uživatelům bude promítnut film V síti (Chalupová a Klusák, 2020). Po shlédnutí filmu sociální pracovník uživatele vyzve k diskusi o tom, co ve filmu viděli, jejich dojmech z něj a čemukoliv, co je k tématu napadá nebo potřebují sdílet.

9.2.5 Fake news detektivové

Cíl: Upozornit na to, že ne vše, co se píše na internetu je pravda. Trénink kritického myšlení a odhalování dezinformací. Podpora spolupráce a komunikace.

Pomůcky/materiály: Vytisknuté články, papíry a tužky/fixy/propisky (na záznam odpovědí), odměna pro vítěze, drobná odměna pro všechny zúčastněné (např. bonbon)

Průběh: Sociální pracovník předem připraví 10 pravdivých a nepravdivých článků nalezených na internetu. Ideálně by měla být cca polovina pravdivých a cca polovina fake news. Vytiskne je, viditelně očísluje a rozmístí po NZDM, aby se u nich skupinky mohly střídát.

Uživatelé se rozdělí do skupinek po 3-4 členech (dle počtu přítomných). Každá skupinka dostane papír s čísly 1-10 a tužku pro zaznamenávání odpovědí. Skupinky se rozdělí mezi jednotlivé zprávy, přečtou si je, společně se rozhodnou, zda je zpráva pravdivá či ne a zaznamenají si odpověď k příslušnému číslu. Skupinky se u „stanovišť“ postupně vystřídají. Po dokončení odevzdají své odpovědi sociálním pracovníkům, kteří následně přidělí body za správné odpovědi.

Může být vyhodnocena vítězná skupinka, která také obdrží odměnu. Ostatní účastníci by také měli dostat drobnou odměnu za snahu. Na závěr je dobré reflektovat, které zprávy uživatele nejvíce zmátly a proč, případně podle čeho poznali, zda je zpráva pravdivá nebo ne. Sociální pracovník může upozornit také na existenci dezinformačních webů a na důležitost ověřování si informací.

9.2.6 Sbíráání podpisů

Cíl: Podpora komunikace, otevření prostoru pro reflexi a případnou intervenci, pohyb

Pomůcky/materiály: Archy k aktivitě, tužky/fixy/propisky

Průběh: Aktivita je inspirována Mašátem (2012) a aktivitou s názvem Podpisovka.

Každý uživatel obdrží předem připravený vytištěný záznamový arch. Cílem aktivity je nasbírat podpisy od ostatních podpisy k charakteristikám, které jsou uvedeny v tabulce. V každém políčku se musí nacházet jeden podpis, v celé tabulce se jeden člověk nesmí objevit více než jednou. Každý musí nasbírat celkem 12 podpisů od různých účastníků. V rámci dodržení anonymity se uživatelé budou podepisovat přezdívkou, pod kterou v NZDM vystupují, případně mohou nakreslit symbol, který je nějakým způsobem charakterizuje. Do aktivity se mohou zapojit sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách.

Uživatel, který jako první nasbírá všechny podpisy může být odměněn. Pokud nikdo nenasbírá všechny podpisy, vítězem se stane ten, kdo jich nasbírá jako první nejvíce. Na závěr je možné jednotlivá témata s uživateli reflektovat, případně směřovat k intervenci v tématech, která mohou být prostřednictvím aktivity otevřena.

9.2.7 Just dance

Cíl: Fyzická aktivita, motivace k pohybu, ukázat uživatelům využití internetu k fyzickým aktivitám

Pomůcky/materiály: Projektor, reproduktory, počítač

Průběh: Sociální pracovník předem vybere na YouTube videa ze hry Just dance, ideálně by mělo jít o známé písně. Video se promítají a uživatelé po jejich vzoru tančí. Sociální pracovník se do aktivity může zapojit také. Uživatelé mohou v průběhu aktivity navrhnout, na jaké písně by si chtěli zatančit. Aktivita, dle jejich webu NZDM Klubu Zóna Olomouc dříve několikrát proběhla. (Klub Zóna, c2020)

9.2.8 Vytvoř si bezpečné heslo

Cíl: Ukázat uživatelům, jak vymyslet silné heslo, informovat o tom, proč jsou hesla důležitá

Pomůcky/materiály: projektor, reproduktory, počítač papíry a tužky/fixy/propisky

Průběh: Sociální pracovník na úvod uživatelům promítne krátké video ze série Hey PUG! s názvem Krádež identity. (ESET Česká republika, 2022)

Následně společně zrekapituluji důležité zásady o heslech. Poté si každý vytvoří jedno nebo více hesel podle pokynů. Vytvořená hesla skupina mezi sebou nebude sdílet, což jim sociální pracovník odůvodní tím, že svá důležitá hesla bychom nikomu sdělovat neměli.

9.2.9 Skrytý virus

Cíl: Procvičení postřehu, nerizikové trávení volného času, uživatelé se naučí novou hru, kterou si sami mohou kdykoliv zahrát, posílení vztahu mezi sociálními pracovníky a uživateli

Pomůcky/materiály: -

Průběh: Aktivita je inspirována Gatovou (2009, s. 50-51) aktivitou s názvem Utajený náčelník. Jeden z uživatelů jde za dveře. Zbývající uživatelé se domluví, který z nich bude „virus“ a usadí se v kruhu. Přivolají uživatele zpoza dveří, ten má za úkol odhalit, kdo je virem.

Úkolem viru je předvádět různé obličejové gestikulovat a dělat různé pohyby a ostatní se je snaží opakovat tak, aby pro hadače bylo obtížné poznat, který z uživatelů je virus. Pokud uhodne, roli hadače přebírá ten, kdo byl v roli viru a skupina zvolí jeho nového nástupce.

Do aktivity se jako hráči mohou zapojit také sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách

9.2.10 Elektrický obvod

Cíl: Posílení vztahů mezi sociálními pracovníky a uživateli, nerizikové trávení volného času

Pomůcky/materiály: -

Průběh: Aktivita je inspirována Gatem (2009, s. 113). Uživatelé se rozdělí do dvou týmů. Týmy se posadí vedle sebe do řady a vedle sebe sedící hráči se chytí za ruce. Sociální pracovník chytí za ruce první hráče z týmů a zmáčknutím ruky „vyšle“ signál. Ten v podobě mačkání rukou putuje až na konec řady. Uživatel, který se nachází na konci řady zvedne ruku, když k němu signál dorazí. Sociální pracovník sleduje, ke komu signál doputoval nejrychleji. Zvítězí tým, který je nejrychlejší.

Hru je možné několikrát opakovat. Během opakování se týmy mohou různě promíchávat. Je vhodné, aby se do hry zapojili také sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách. Jejich zapojení může napomoci upevnění vztahů s uživateli.

9.2.11 Závěrečný kvíz

Cíl: Rekapitulace tématu, ověření získaných informací

Pomůcky/materiály: Kvíz formou prezentace, papír na zapisování bodů, propiska, odměna pro vítěze

Průběh: Sociální pracovník si pro uživatele předem připraví kvízovou prezentaci, do které zahrne témata, která byla v rámci aktivit projektu otevřena. Na hlavní stránce se budou nacházet políčka, kterým je přiřazen počet bodů v závislosti na obtížnosti otázky, nejjednodušší se nacházejí v horní řadě, nejtěžší ve spodní. Každé políčko je nadepsáno tématem, kterého se otázka týká (např. políčko s názvem Heslo za 3 body apod.). Poté, co si skupina zvolí své políčko, zobrazí se otázka. Pokud odpoví správně, jsou jim sociálním pracovníkem přiřazeny body na papír. Zápis bodů má na starosti sociální pracovník a po skončení kvízu skupinám sečte získané body. Také vyhlásí a odmění vítěznou skupinu. Do kvízu mohou být zahrnuty otázky týkající se jednotlivých her a aktivit, které v rámci projektu proběhly.

9.3 Evaluační aktivity

9.3.1 „Kouzelné“ klobouky/nádoby

Cíl: Evaluace, získání zpětné vazby od uživatelů

Pomůcky/materiály: Tužky/propisky/fixy, papíry, 3 různé nádoby/klobouky.

Průběh: Každý z uživatelů dostane papíry a tužku. Sociální pracovník připraví na stůl klobouky/nádoby a uživatele vyzve, aby anonymně napsali a vhodili do první nádoby/klobouku, co se jim zatím z proběhlých aktivit líbilo a proč. Do druhého klobouku/nádoby napíší, co z aktivit se jim naopak nelíbilo a proč. Do třetí nádoby napíší, co by se k bezpečí na internetu chtěli ještě dozvědět, případně jaké aktivity by chtěli během zbytku měsíce zažít.

Tuto aktivitu je dobré zařadit zhruba v polovině měsíce nebo dle aktuální potřeby. Anonymita může napomoci k větší otevřenosti a upřímnosti v poskytování zpětné vazby.

9.3.2 Řekni to korálky

Cíl: Evaluace, získání zpětné vazby k aktivitám

Pomůcky/materiály: papíry, skleničky/kelímky, korálky v několika barvách

Průběh: Aktivita je převzata z knihy Cílená zpětná vazba, metody pro vedoucí skupin a učitele (Reitmayerová 2015, s.158-159) Jednotlivým barvám korálků se přisoudí určitý význam, který sociální pracovník uživatelům sdělí. Např. zelený korálek bude znamenat, že aktivita se uživateli líbila, oranžový, že se při ní něco nového naučil/zjistil, červený, že aktivita se uživateli nelíbila apod. Počet barev korálků a jejich význam záleží čistě na sociálním pracovníkovi a na tom, co chce v rámci zpětné vazby zjistit.

Na papíry se napíší názvy jednotlivých aktivit za uplynulý týden, které mají uživatelé ohodnotit a ke každé aktivitě je přiřazena jedna sklenička. Následně uživatelé do skleniček vhazují korálky podle barvy a jejího významu v závislosti na tom, co si o konkrétní aktivitě myslí nebo co při ní zažili. (Reitmayerová 2015, s.158-159)

9.3.3 Řekni to obrázkem

Cíl: Evaluace, získání zpětné vazby k aktivitám

Pomůcky/materiály: různé obrázky

Průběh: Aktivita je inspirovaná Reitmayerovou (2015, s. 141). Sociální pracovník rozloží obrázky tak, aby na ně všichni uživatelé dobře viděli. Poté uživatele vyzve, aby vybrali obrázek nebo více obrázků, které vystihují některou z aktivit proběhlých za uplynulý týden nebo jejich pocity z ní. Následně hádají, ke které z aktivit se vybrané obrázky pojí. Poté uživatelé volbu svých obrázků ostatním odůvodní a řeknou, ke které z aktivit se pojí. Touto formou je možné zjistit, která z aktivit, na koho zapůsobila nejvíce a otevírá prostor dále se doptávat.

9.3.4 Trasa švihadla

Cíl: Evaluace, získat zpětnou vazbu k aktivitám, zmapovat uživatelskou „cestu“ uplynulým týdnem

Pomůcky/materiály: švihadla

Průběh: Aktivita je inspirována Reitmayerovou (2015, s. 125). Sociální pracovník uživatelům rozdává švihadla. Ze švihadel tvoří „cestičky“ ušlé v rámci aktivit v NZDM od začátku do konce týdne. V důležitých bodech mají možnost se zastavovat, případně je označovat tím, že k nim položí jakoukoliv věc, která je napadne, aby znázornili aktivitu, případně událost.

Po dokončení cestiček se uživatelé mohou rozdělit do dvojic a jeden druhého po své cestičce provést. Při tom jí jeden druhému popisují a vysvětlují symboliku věcí, které se na cestě nacházejí. Pokud nechtějí některé části cestičky nebo některé informace sdílet, nemusí. (Reitmayerová 2015, s. 125)

9.3.5 Závěrečná evaluace

Cíl: Závěrečná evaluace, získání zpětné vazby k celému měsíci, ocenění nejaktivnějšího uživatele (za celý měsíc)

Pomůcky/materiály: odměna pro nejaktivnějšího uživatele, papír a tužka na záznam počtu hlasů

Průběh: V rámci uzavření tématu měsíce bude sociálním pracovníkem vyhodnocen uživatel, který byl v uplynulém měsíci v rámci projektu nejvíce aktivní. Podkladem pro toto vyhodnocení budou prezenční listiny z realizovaných aktivit s přezdívkami uživatel. Obdrží odměnu. Cílem je působit motivačně na uživatele, motivovat je k navštěvování NZDM a k dalšímu aktivnímu zapojování do aktivit realizovaných v NZDM.

Poté sociální pracovník bude nadnášet názvy jednotlivých aktivit proběhlých za celý měsíc. Případně k nim může připojit krátkou rekapitulaci průběhu aktivity pro osvěžení paměti uživatelů. Uživatelé budou pokaždé hlasovat zvednutím ruky u aktivit, které se jim líbily. Sociální pracovník vždy spočítá hlasy a připiše je ke konkrétní aktivitě.

Následně by měli mít také prostor se vyjádřit, co se jim na jimi zvolené aktivitě nejvíce líbilo.

V budoucnu je možné oblíbené aktivity nebo jejich variace opakovat, případně je upravit tak, aby korespondovaly s tematickými modely, které budou v NZDM Klub Zóna Olomouc realizovány nebo plánovány

Závěr

Bezpečí a rizika na internetu jsou velmi aktuálním tématem, ke kterému existuje široká škála zdrojů a další stále vznikají. Jak už vyplynulo z kapitoly 1 této bakalářské práce, pro děti a mládež je internet, zejména sociální sítě, prostředím, ve kterém se přirozeně pohybují v rámci svého každodenního života a volného času. Proběhlá pandemie Covidu-19, zejména s ní spojená omezení a přesun škol do online prostředí tuto skutečnost ještě umocnila. Na internet je proto potřeba nahlížet jako na součást přirozeného prostředí cílové skupiny dětí a mládeže.

Česká asociace streetwork už delší dobu mluví o posunu terénní sociální práce také do online prostředí a zasazovala se o vznik a provoz online poradny pro děti a mládež. (Děti tráví většinu volného času na internetu, streetworkeri za nimi musí na sítě, b.r.)

Koncept přesunu terénní sociální práce do online prostředí je velmi zajímavý a do budoucna má velký potenciál, obzvláště v práci s cílovou skupinou dětí a mládeže. Je ale potřeba mít na paměti, že přirozený lidský kontakt nelze zcela nahradit, proto by online terénní sociální práce měla být pouze součástí a doplněním „klasické“ terénní sociální práce, případně doplněním činnosti NZDM.

NZDM by se měla zaměřit zejména na to, aby do svého programu zařazovala také preventivní aktivity s tematikou bezpečí na internetu a sociálních sítích a předávala svým klientům informace o možných rizicích online prostředí, o tom, jak se jich vyvarovat a také je informovat, jakým způsobem postupovat, pokud se stanou obětí některého z široké škály těchto rizik. Právě to je účelem této bakalářské práce. Bakalářský projekt v budoucnu bude možné v případě zájmu realizovat v NZDM Klub Zóna Olomouc.

Cílem této bakalářské práce bylo vytvoření projektu preventivního programu zaměřeného na bezpečnost dětí a mládeže na internetu, který bude uplatnitelný v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež po dobu jednoho roku.

Cíl se povedlo naplnit pouze částečně. Preventivní program sice vznikl, je ale zaměřen pouze na jeden kalendářní měsíc. Důvodem k částečnému naplnění cíle jsou výstupy z analýzy potřebnosti v kapitole 5. Vyšlo totiž najevo, že v sociální službě, pro kterou je projekt zamýšlen, probíhají preventivní programy formou tematických modelů uplatňovaných v rámci jednoho kalendářního měsíce. Proto byl cíl upraven tak, aby byl s programem NZDM v souladu a nenarušil jeho pestrost.

První část práce se věnovala teoretickému ukotvení tématu a je východiskem na jehož základě vznikala projektová část. Zabývala se tématem bezpečí a rizik na internetu. Následující kapitola obsahuje obecnou definici nízkoprahového zařízení pro děti a mládež a následně na nízkoprahová zařízení pro děti a mládež pohlíží z hlediska legislativy České republiky a z hlediska etických východisek pro sociální práci.

V další kapitole propojuje téma s teoriemi a metodami sociální práce, zejména s poradenským paradigmatem a sociální prací se skupinou a v krátkosti se věnuje také

pojmu sociální selhání a vývojové psychologii v rámci věkové skupiny, se kterou se v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež pracuje.

Čtvrtá kapitola propojuje téma práce se sociální politikou, zejména s jejími principy a funkcemi. Následně se věnuje také vzdělávací politice a Strategii vzdělávací politiky 2030+ (Fryč, 2020), kde se zaměřuje zejména na části této strategie vztahující se ke vzdělávání prostřednictvím volnočasových aktivit a mimoškolního vzdělávání. Následuje pátá kapitola, která je analýzou potřebnosti projektu.

Druhá část této práce je zaměřena na projekt samotný. Obsahuje charakteristiku projektu a jeho cíle, charakteristiku NZDM Klub Zóna Olomouc, kde je možné projekt případně realizovat, analýzu rizik a SWOT analýzu projektu. Popisuje příčiny a důsledky

Kapitola 7 se zaměřuje na technickou stránku realizace projektu, kde je popsáno personální a materiálně-technické zajištění projektu, jeho klíčové aktivity, návrh harmonogramu a návrh finančního zajištění projektu. V kapitole 8 se nachází logframe projektu.

Poslední kapitola, Projektová část, zahrnuje jednotlivé aktivity, které proběhnou v rámci projektu. Jsou rozděleny do tří skupin: Besedy, Aktivity a hry a Evaluační aktivity.

Besedy mají za cíl předávat cílové skupině informace a otevírat prostor k diskusím a reflexi konkrétních témat. V projektové části však převažují aktivity a hry, které mají zábavnou formou upozornit na jednotlivá témata a případně otevřít prostor k diskusi a zvýšit o nich cílové skupině povědomí.

Evaluační aktivity by měly probíhat na konci každého týdne následně by měla být zařazena velká evaluace na konci celého preventivního programu. Cílem evaluačních aktivit je zábavnou formou získat od cílové skupiny zpětnou vazbu, na jejímž základě je možné program v NZDM průběžně uzpůsobovat jejich potřebám.

Bibliografie

- About Childnet* [online], © 2021. London: Childnet International [cit. 2023-03-17].
Dostupné z: <https://www.childnet.com/who-we-are/>
- About us* [online], © 2023. Alexandria: Zero Abuse Project [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.zeroabuseproject.org/about/#mission>
- ADEMILUYI, Adesoji, Chuqin LI a Albert PARK. Implications and Preventions of Cyberbullying and Social Exclusion in Social Media: Systematic Review. *JMIR Formative Research* [online]. 2022, vol. 6, no. 1.
- Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2018*, 2018. Olomouc.
- Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2019*, 2019. Olomouc.
- Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2020 a 2021*, 2021. Olomouc.
- Archiv akcí v NZDM Klub Zóna Olomouc za rok 2022*, 2022. Olomouc.
- Bez nástrah online* [online], © 2021 - 2023. Bratislava: Orange Slovensko [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: <https://www.beznastrah.online/o-programe/>
- BOZZOLA, Elena et al. The Use of Social Media in Children and Adolescents: Scoping Review on the Potential Risks. *International Journal of Environmental Research and Public Health* [online]. 2022, vol. 19, no. 16, s. 9960. ISSN 1661-7827.
- Co je nízkoprahový klub pro děti a mládež ?* [online], 2006. Praha: Česká asociace streetwork [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: https://archiv.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=183
- CZ.NIC, c2022. Jak na internet. In: *CZ.NIC* [online]. CZ.NIC, 2012-2014 [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://www.jaknainternet.cz/page/1741/online-bezpecnost/>
- ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE, 2022. O projektu. In: *Kybertest* [online]. Praha: Česká bankovní asociace, b.r. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://www.kybertest.cz/o-projektu>
- ČESKO. § 62 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách - znění od 1. 2. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 7. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#p62>
- ČESKO. fragment #f1348988 sdělení č. 104/1991 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte - znění od 29. 3. 2010. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 7. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104#f1348988>
- ČSÚ, 2020. Výběrové šetření o informačních a komunikačních technologiích. Děti tráví většinu volného času na internetu, streetworkeri za nimi musí na síť, b.r. In: *Česká asociace streetwork.cz* [online]. Praha: Česká asociace streetwork, z.s, 12. 6. 2019 [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://www.streetwork.cz/archiv/clanky/detail/3175/deti-travi-vetsinu-volneho-casu-na-internetu-streetworkeri-za-nimi-musi-na-site>

V síti [film] 2020. Režie Barbora CHALUPOVÁ, Vít KLUSÁK. Česká republika: Hypermarket Film, 2020.

DRAŠNAR, Vojtěch, 2011–2023. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. In: *Šance Dětem* [online]. Praha: Obecně prospěšná společnost Sirius, 17.2. 2023 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/nizkoprahova-zarizeni-pro-deti-mladez>

E-BEZPEČÍ, c2008-2022. Co je kybergrooming?. In: *E-Bezpečí* [online]. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 14. leden 2019 [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/71-trivium/1421-co-je-kybergrooming>

ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013. 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.

EMPEY, Charlotte, 1988 - 2023. Jak si nastavit silné heslo. In: *Avast Blog* [online]. Avast Software, 31 LED 2019 [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <https://blog.avast.com/cs/jak-si-nastavit-silne-heslo>

ESET Česká republika, 2022, Hey PUG! – Krádež identity, YouTube video. [23.4. 2022]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=l5RQUBH3SJo>

Etický kodex ČAS. In: *Česká asociace streetwork.cz* [online]. Praha: Česká asociace streetwork, z.s [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: <https://www.streetwork.cz/archiv/stranky/detail/2624/eticky-kodex-cas>

Etický kodex sociálních pracovníků a členů Profesního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách APSS ČR [online], b.r.. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky [cit. 20.4. 2023n. 1.0]. Dostupné z: <https://profesni-svaz-socialnich-pracovniku.apsscr.cz/ckfinder/userfiles/files/Etick%C3%BD%20kodex.pdf>

EXPERIENCE CENTRUM OD T-MOBILE CZECH REPUBLIC, c2021. Jak se v online světě vyhnout problémům a nikomu nenaletět ?. In: *Magenta experience center* [online]. Praha: Experience centrum od T-Mobile Czech Republic, b.r. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://www.t-mobile.cz/microsites/klik-pro-klid/index.html#bezpecnostni-desatero-1>

FRYČ, Jindřich, Zuzana MATUŠKOVÁ, Pavla KATZOVÁ, et al., 2020. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2023-03-14]. ISBN 978-80-87601-47-1. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/Brozura_S2030_online_CZ.pdf

GATO, Martin, 2009. *150 nejlepších her pro děti i dospělé, ke kterým nepotřebujete vůbec nic*. Ilustroval Pavel MALČÍK. Olomouc: Rubico. ISBN 978-80-7346-103-4.

HAVIGHURTS, Robert James, 2015. In: THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: Proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, s. 33. ISBN 978-80-262-0714.

Jak na internet: Online bezpečnost [online], 2014. Praha: CZ.NIC [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://www.jaknainternet.cz/page/1741/online-bezpecnost/>

Jednotlivci v ČR používající sociální sítě. In: *Národní registr výzkumů o dětech a mládeži* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2012-2019 [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/cs/statistika/indikator/76-jednotlivci-v-cr-pouzivajici-socialni-si>

KERNIGHAN, Brian W., 2019. *Jak porozumět digitálnímu světu: vše, co potřebujete vědět o internetu, bezpečnosti a soukromí*. Přeložil Petr HOLČÁK. Praha: Argo. Zip (Argo: Dokořán): Dokořán). ISBN 978-80-7363-903-7.

Klávesnice, b.r. In: *Herní sety* [online]. Jablonné nad Orlicí: Herní sety, 17.02.2017 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.hernisety.cz/Klavesnice-b1179.htm>

Klub Zóna [online], c2020. Buchlovice: Pro Vás [cit. 2023-04-21]. Dostupné z: <http://www.zonaklub.cz/>

KOHOUT, Roman a Radek KARCHŇÁK, 2016. *Bezpečnost v online prostředí*. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary. ISBN 978-80-260-9543-9.

KOHOUT, Roman, c2018. Fenomén "Sociální sítě." In: *Internetem Bezpečně* [online]. Karlovy Vary: you connected, 14.11. 2019 [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/fenomen-socialni-site/>

KOHOUT, Roman, c2018. Virtuální závislosti a můj pohled na ně. In: *Internetem Bezpečně* [online]. Karlovy Vary: you connected, 12.10.2019 [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/virtualni-zavislosti-a-muj-pohled-na-ne/>

KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. České děti v kybersvětě: Jak se chovají online a co jim hrozí?. In: *Projekt E-bezpečí* [online]. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, c2008-2022, 11. červen 2019 [cit. 2022-07-20]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/ceske-deti-v-kybersvete-2019>

KOPECKÝ, Kamil, c2008-2022. Počet online podvodů extrémně narůstá, uživatelé dělají stále stejné chyby. In: *E-bezpečí* [online]. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 15. říjen 2022 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/2828-pocet-online-podvodu-extremne-narusta-uzivatele-delaji-stale-stejne-chyby>

KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI, Jana KVINTOVÁ, Lucie KŘEMÉNKOVÁ a Dominik VORÁČ. Děti a kult krásy v on-line světě. In: *Projekt E-bezpečí* [online]. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, c2008-2022, 14. červen 2022 [cit. 2022-07-20]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/deti-a-kult-krasy-v-online-svete-2022>

- KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ, 2016. *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5595-3.
- KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ, 2015. *Sociální politika*. 6. Praha: Codex Bohemia. ISBN 978-80-7478-921-2.
- KUBALA, Lukáš, c2008-2022. Snapchat už nepřináší revoluční novinky, pouze rizika. In: *E-Bezpečí* [online]. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 19. leden 2019 [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1441-snapchat-uz-neprinasi-revolucni-novinky-pouze-rizika>
- MACHÁČKOVÁ, Hana, 2018. *EU KIDS ONLINE IV v České republice: České děti a dospívající na internetu: Zpráva z výzkumu na základních a středních školách* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://irtis.muni.cz/media/3115505/eu_kids_online_report.pdf. Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií.
- MAŠÁT, Vladimír, 2012. *Vybrané postupy sociální práce se skupinou*. Středokluky: Zdeněk Susa. ISBN 978-80-86057-80-4.
- MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ, 2013. Prevence sociálního selhání. In: MATOUŠEK, Oldřich a Alois KŘIŠŤAN. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, s. 127. ISBN 978-80-262-0366-7.
- MATOUŠEK, Oldřich, 2013. Prevence sociálního selhání. In: MATOUŠEK, Oldřich a Alois KŘIŠŤAN. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, s. 127-128. ISBN 978-80-262-0366-7.
- MATOUŠEK, Oldřich, 2016. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1154-9.
- NADACE NAŠE DÍTĚ, b.r. Bezpečný internet dětem. In: *Nadace Naše dítě* [online]. Praha: Nadace Naše dítě, b.r. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://www.nasedite.cz/kampan/bezpecny-internet-detem-67/>
- NADACE O2, b.r. Program O2 Chytrá škola už pomáhá učitelům. Teď jsme spustili web Bezpečně v síti.cz pro širokou veřejnost. In: *O2 Chytrá škola* [online]. Praha: Nadace O2, 2018 [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://o2chytraskola.cz/o-nas>
- NAVRÁTIL, Pavel, c2001. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman. ISBN 80-903070-0-0.
- PAPELL, Catherine a B. ROTHMAN, c2001. In: NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, s. 126. ISBN 80-903070-0-0.
- PEDAGOGICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI, c2008-2022. Informace o projektu: Základní informace o projektu. In: *E-Bezpečí* [online]. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, b.r. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>

PODANÁ, Zuzana a Jiří BURIÁNEK, 2013. Prevence sociálního selhání. In: MATOUŠEK, Oldřich a Alois KŘIŠŤAN. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, s. 127. ISBN 978-80-262-0366-7.

PRESTON-SHOOT, Michael, c2001. In: NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, s. 126. ISBN 80-903070-0-0.

REDL, Fritz, c2001. In: NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, s. 127-128. ISBN 80-903070-0-0.

REITMAYEROVÁ, Eva a Věra BROUMOVÁ, 2015. *Cílená zpětná vazba: metody pro vedoucí skupin a učitele*. Vydání třetí. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0988-1.

ROSOULEK, Martin, c2022c. YouTube: Sociální síť pro sdílení videa. Internetová televize a digitální encyklopedie současnosti. In: *Sítě v hrsti* [online]. Sítě v hrsti, b.r. [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://sitevhrsti.cz/socialni-site/youtube/>

ROSULEK, Martin, c2022a. Instagram: Sociální síť Instagram. In: *Sítě v hrsti* [online]. Sítě v hrsti, b.r. [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: <https://sitevhrsti.cz/socialni-site/instagram/>

ROSULEK, Martin, c2022b. Tiktok: Sociální síť Tik Tok. In: *Sítě v hrsti* [online]. Sítě v hrsti, b.r. [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: <https://sitevhrsti.cz/socialni-site/tiktok/>

SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK 1, sociální pracovník NZDM Klub Zóna Olomouc [ústní sdělení]. Olomouc, 14.11. 2022.

Sociální síť, c2018. *Internetem Bezpečně* [online]. Karlovy Vary: you connected [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/socialni-media/socialni-site/>

Sociální služby [online], 2020. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-sluzby-1>

ŠUTOVÁ, Marijana a Josefína KNOLLOVÁ, c2018. Sociální síť a duševní zdraví. In: *Internetem Bezpečně* [online]. Karlovy Vary: you connected, 2.7. 2021 [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/socialni-site-a-dusevni-zdravi/>

THOROVÁ, Kateřina, 2015. *Vývojová psychologie: Proměny lidské psychiky od početi po smrt*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0714.

TOMEŠ, Igor, 2011. *Obory sociální politiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-868-5.

TUCKMAN, Bruce Wayne, c2001. In: NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, s. 128-130. ISBN 80-903070-0-0.

VOHANKOVÁ, Alena, 1988 - 2023. 10 tipů pro bezpečné sociální síť. In: *Avast Blog* [online]. Avast Software, 10 PRO 2019 [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <https://blog.avast.com/cs/socialni-site-bezpecne>

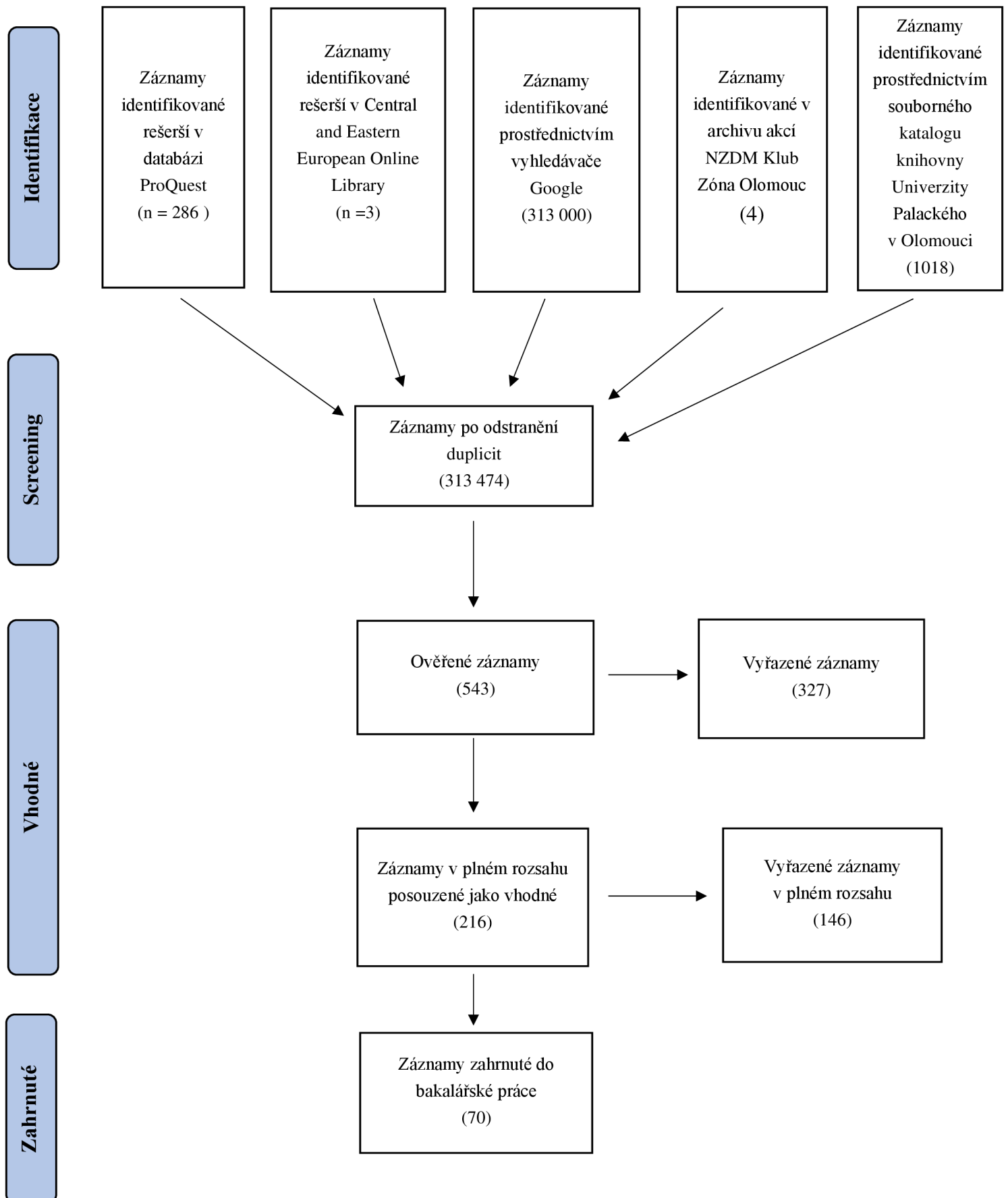
VOHANKOVÁ, Alena, 2022. Spouštíme online kurz o bezpečnosti na internetu. In: *Buď safe online* [online]. Avast Foundation, 13.7. 2020 [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://www.avast.com/cz/besafeonline/blog/spoustime-online-kurz-o-bezpecnosti-na>

internetu?gclid=Cj0KCQiA1NebBhDDARIsAANiDD0RdlWL3rY_ic4WjJ08TYCWA
SFXkSGQ8XqbY31KjPgLQJW3gdPpr4MaAv2dEALw_wcB
YALOM, Irwin, c2001. In: NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno:
Marek Zeman, s. 125. ISBN 80-903070-0-0.
YOU CONNECTED, c2018. O projektu. In: *Internetem Bezpečně* [online]. Karlovy
Vary: you connected, b.r. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z:
<https://www.internetembezpecne.cz/o-projektu/>

Seznam příloh

Příloha 1: PRISMA Flow diagram.....	81
Příloha 2: Tabulka k aktivitě Sběrání podpisů	82

Příloha 1: PRISMA Flow diagram

Příloha 2: Tabulka k aktivitě Sbírání podpisů

Někdy natočil video na YouTube	Rád točí TikToky	Někdy se s někým seznámil přes internet	Minimálně 1x týdně sdílí „stories“ na Instagramu
Někdy někomu napsal ošklivý komentář	Jeho rodiče se občas zajímají o to, co na internetu dělá/sleduje	Myslí si o sobě, že na internetu tráví více času, než by měl	Čte zpravodajství na internetu
Hraje počítačové hry každý den	Používá Facebook	Použil minulý měsíc internet pro práci do školy (např. psaní referátů)	Nepoužívá žádné sociální sítě